

onderzoek cultuurdeelnemers

LETTY
ranshuysen

socioloog

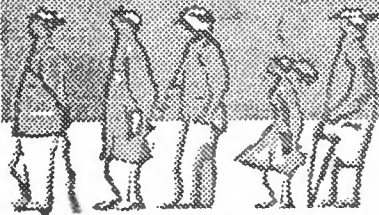
Postbus 25324 . 3001 HH Rotterdam
telefoon & fax 010 - 4361548

DELFT

750 JAAR CULTUURSTAD

EVALUATIE EN VOORTZETTING

januari 1997
Letty Ranshuysen

onderzoek cultuurdeelname

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

LETTY
ranshuysen

socioloog

Postbus 25324 . 3001 HH Rotterdam
telefoon & fax 010 - 4361548

BELANGRIJKSTE CONCLUSIES UIT 'DELFT 750 JAAR CULTUURSTAD, EVALUATIE EN VOORTZETTING'

Letty Ranshuysen, januari 1997

Publieksbereik

Delft 750 jaar Cultuurstad bood een kader om subsidie- en sponsorgelden te werven ten behoeve van extra culturele evenementen in Delft in 1996. Tevens gaf dit aanleiding om Delft landelijk onder de aandacht te brengen, bijvoorbeeld door hier diverse landelijke evenementen als het Kennisdebat en de Monumentendagen te openen. Aan het Cultuurstadprogramma zijn circa een half miljoen bezoeken gebracht. Bij uitsluiting van activiteiten die geen extra subsidie kregen maar wel in het programma waren opgenomen, gaat het om zo'n 388.000 bezoeken. Als we alleen naar activiteiten kijken die door het Festivalbureau zijn georganiseerd, zijn er circa 126.300 bezoeken geteld.

Waarmee is dit publiek bereikt?

Er is vooral veel publiek bereikt met gratis toegankelijke muziek- en straattheatervoorstellingen en cultuur-historische evenementen in de binnenstad (185.000 getelde bezoeken), de tentoonstelling 'Delftse meesters, Tijdgenoten van Vermeer' (133.790) en sport- en spel (115.820). Met minder laagdrempelig aanbod van fotografie, architectuur, techniek en maatschappij en film zijn veel kleinere aantallen mensen bereikt (tussen de 1000 en 5000). Het bereik van twee speciaal voor Cultuurstad ontwikkelde muziektheatervoorstellingen van 7.200 bezoeken is relatief groot.

Actieve deelname

Zo'n 34.550 mensen hebben actief deelgenomen aan het Cultuurstadprogramma. Ruim 60% van deze deelnemers deed mee aan sport- en spel. Daarnaast traden zo'n 4.500 mensen op als amateurmuzikant of -zanger, circa 3.000 mensen waren beeldend actief door deelname aan een ontwerpwedstrijd of aan binnenschoolse kunsteducatie en 5.350 mensen namen deel aan lezingen, rondleidingen en debatten. Onder de actieve deelnemers zijn kinderen zeer goed vertegenwoordigd en jongeren redelijk. Senioren hebben relatief weinig actief geparticipeerd. Wanneer activiteiten in de wijken plaatsvonden, zoals bij de Delft 750 Spelen, werden ze echter beter bereikt.

Publieksaanwas bij bestaand cultureel aanbod

Bestaande evenementen hebben in 1996 als gevolg van extra subsidie en/of publicitaire ondersteuning door Delft 750 jaar Cultuurstad meer publiek getrokken dan voorheen. Met name de Mooi Weer Spelen (circa 120% toename) en Westerpop (50%) hebben geprofiteerd. De overige bestaande evenementen trokken 15 tot 25% meer publiek. Ook reguliere instellingen trokken in 1996 meer publiek: het Museum Prinsenhof 210%, het Museum Lambert van Meerten 55% en de Archiefdienst 25%.

Geografisch bereik

De gratis toegankelijke evenementen in de open lucht en de expositie 'Delft 750 jaar geleden' werden vooral door Delftenaren bezocht. De tentoonstelling Delftse Meesters, het African Music Festival en de keramiekexpositie trokken meer publiek van buiten. Het publiek voor Delftse evenementen lijkt, buiten Delft, met name in de omliggende regio en daarnaast in de Randstad gezocht te moeten worden. Maar het blijkt ook dat een spraakmakend cultureel evenement gepaard met een vroegtijdig gestarte (inter)nationale promotiecampagne, zoals Delftse Meesters, een zeer groot geografisch bereik kan hebben.

Hoe beoordelen Delftenaren het Cultuurstadaanbod?

De ondervraagde Delftenaren klagen het meest over gebrek aan aansluiting op eigen interesses en het ontbreken aan vernieuwend aanbod. Lager opgeleiden, senioren en - iets mindere mate - jongeren blijken het meest positief. De waardering voor het programma lag voor de aanvang van het Cultuurstadjaar iets hoger dan tegen het einde van het jaar: kennelijk viel het programma iets tegen. Toch is uiteindelijk 40% van de bevolking het er over eens dat Delft 750 jaar Cultuurstad een waardevolle aanvulling bood op het reguliere aanbod. De twintig evenementen waarover een rapportcijfer is gevraagd, krijgen allemaal een ruime voldoende.

Breed publieksbereik

Het Cultuurstadaanbod heeft een bijdrage geleverd aan het verkleinen van het verschil in cultuurparticipatie tussen binnenstadbewoners en Delftenaren die elders wonen. In tegenstelling tot wat bij het reguliere kunst- en cultuuraanbod het geval is, hebben bewoners van buitenwijken bijna in gelijke mate deelgenomen als de binnenstadbewoners. Bovendien is het programma veel beter door lager opgeleiden bezocht dan door- gaans het geval is bij kunst- en cultuuraanbod. Een kwart van de senioren en de helft van de jongeren vindt dat er te weinig cultureels voor hen te doen is in Delft. Opvallend is dat dit met name door lager opgeleiden wordt aangegeven. Gezien de leeftijdsverdeling binnen het geregistreerde bereik en de relatief hoge waardering onder lager opgeleiden, senioren en jongeren bood het Cultuurstadprogramma enige compensatie voor deze tekorten.

Sterkte/zwakte analyse

Een belangrijke kracht van het programma was het laagdrempelige karakter, hierdoor is een groot en zeer breed publiek bereikt. Daarnaast zijn er kwalitatieve impulsen gegeven aan bestaande evenementen, culturele elementen toegevoegd aan sport- en spelactiviteiten en was het aanbod zeer pluriform. Het ontbrak echter aan een duidelijke identiteit bij veel activiteiten, waardoor ze niet aansloten op specifieke interesses en er weinig vernieuwing werd geboden. Bovendien betrof veel van het aanbod vluchtige confrontaties met kunst en cultuur op straat, waardoor het niet kon beklijven. Het kunstzinnige en educatieve aanbod (cursussen, workshops, lezingen) was gering.

Voortzetting

Door bundeling van krachten en het creëren van extra fondsen is met Delft 750 jaar Cultuurstad een uitgebreid, kwalitatief hoogstaand evenementenprogramma gerealiseerd, waarmee een groot en breed publiek is bereikt. Het gemeentelijke cultuurbeleid kan op de succesvolle elementen van de Cultuurstadformule voortborduren door attent te blijven op de verdeling over: professionele en amateurkunst, hoge en lage cultuur, binnenstad en buitenwijken en over de diverse leeftijdsgroepen en kunstdisciplines. Daarbij kan meer aandacht komen voor het stimuleren van de interesse voor kunst en cultuur door het ontwikkelen van doelgroep gerichte cultuurmarketing en doorverwijzings- en instaptrajecten, het ondersteunen van binnenschoolse kunsteducatie, het uitbreiden van aanbod voor jongeren en het op wijkniveau aanbieden van kunstzinnig aanbod voor kinderen en senioren. Cultuurstadevenementen die goed zijn bezocht door de Delftse bevolking (zoals: het Muziekweekend, de Delft 750 Spelen en de expositie bij de Archiefdienst) zouden gehandhaafd kunnen worden. Wanneer de oordelen van de Delftenaren bij deze keuze ook een rol spelen, maken de opera François Guyon, de Dag van het Belgische paard, het Vertel- en Filmfestival en de mini-opera van Maccus een kans om op een of andere manier te worden herhaald.

Er is een draagvlak gecreëerd voor verdere samenwerking rond cultuur en toerisme, wat de gemeente met een aantal maatregelen kan versterken. Te denken valt aan: de oprichting van een werkgroep Stadsprogramming, het vergroten van de (materiële en immateriële) ondersteuning van culturele evenementen en het organiseren van nieuwe evenementen conform Delftse Meesters of de keramiektenoonstelling.

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

VOORWOORD

Delft was in 1996 de derde Zuid-Hollandse Cultuurstad. De tweede Zuid-Hollandse Cultuurstad was Dordrecht. In opdracht van de provincie Zuid-Holland is geëvalueerd in hoeverre de doelstellingen van het Zuid-Hollandse Cultuurstedeproject in Dordrecht uit de verf zijn gekomen. Dit onderzoek is voortgezet in Delft. Dit vervolgonderzoek is gefinancierd door de provincie Zuid-Holland, aangevuld met een bijdrage van de Gemeente Delft.

Het onderzoek in Dordrecht ging onder andere in op een aantal knelpunten rond de organisatie en marketing van een Zuid-Hollandse Cultuurstad. De organisatoren van de Cultuurstadeditie in Delft konden echter nauwelijks profiteren van de inzichten die dit onderzoek opleverden, omdat het Cultuurstadjaar reeds was gestart ten tijde van de oplevering van de eindrapportage. Het is weinig zinvol om zaken die in de evaluatie van Dordrecht Zuid-Hollandse Cultuurstad 1995 reeds uitvoerig zijn behandeld opnieuw aan de orde te stellen. Daarom heeft het onderzoek in Delft zich in de eerste plaats toegespitst op een voortzetting van de in Dordrecht opgestarte registratie van het bereik van de Cultuurstadactiviteiten. Daarnaast zijn een aantal specifieke resultaten getraceerd voor wat betreft de cultuurdeelname van de lokale bevolking en de samenwerking met de sector toerisme. Deze bevindingen vormen de basis voor een aantal aandachtspunten en aanbevelingen ten aanzien van het cultuurbeleid in Delft.

Het onderzoek in Delft is begeleid door een commissie bestaande uit: Gerard Schoofs (beleidsmedewerker Kunsten provincie Zuid-Holland), Albert Roskam (algemeen coördinator van het Festivalbureau van Delft 750 jaar Cultuurstad), Saskia Worseling (beleidsmedewerker Toerisme provincie Zuid-Holland), Paulus van Uythoven (hoofd sectie Cultuurbeleid van de Dienst Welzijn, Onderwijs en Cultuur van de gemeente Delft) en Marn van Rhee (onderzoeksadviser bij de Concernafdeling Communicatie en Onderzoek van de Bestuursdienst Delft). Het vergaren van gegevens over het bereik van de diverse Cultuurstadactiviteiten gebeurde in nauwe samenwerking met het Festivalbureau Delft: met name Henny Redegeld heeft hier een bijdrage aan geleverd. Louis Zeeman heeft de grafische bewerking van de gegevens over het bereik van de Cultuurstadactiviteiten uitgevoerd.

Januari 1997 Letty Ranshuysen

INHOUD

SAMENVATTING: EVALUATIE	i
SAMENVATTING: VOORTZETTING	v
1. ONDERZOEKSOPZET	1
1.1. Onderzoeksdoelen	1
1.2. Onderzoeksmethoden en vraagstellingen	2
1.3. Leeswijzer	4
2. PARTICIPATIE AAN DELFT 750 JAAR CULTUURSTAD	5
2.1. De totale publieksparticipatie	5
2.2. Extra bereik van bestaande evenementen en instellingen	9
2.3. Publieksbereik per discipline	10
2.4. Samenvatting en conclusies	14
3. SAMENWERKING MET DE TOERISTISCHE SECTOR	15
3.1. Het evenementenbeleid in Delft	15
3.2. Samenwerking rond Cultuurstadprojecten	16
3.3. Het succes van 'Delftse Meesters, Tijdgenoten van Vermeer'	17
3.4. Samenwerking met organisaties die citymarketing bedrijven	18
3.5. Het geografisch bereik van Delft 750 jaar Cultuurstad	20
3.6. Samenvatting en conclusies	22
4. PARTICIPATIE VAN DE LOKALE BEVOLKING	23
4.1. De bekendheid met en beeldvorming over het Cultuurstadprogramma	23
4.2. Het bereik van de Delftse bevolking	26
4.3. De productieve en reflectieve deelname van kinderen, jongeren en senioren	29
4.4. Toename van de belangstelling in cultuur-historie, filmhuis en muziek(theater)	33
4.5. Samenvatting en conclusies	36
5. VOORTZETTING BINNEN HET LOKALE CULTUURBELEID	38
5.1. Verdere ontwikkeling van het participatiebeleid	39
5.2. Verdere ontwikkeling van het evenementenbeleid	39
GERAADPLEEGDE LITERATUUR EN BELEIDSSTUKKEN	41

TABELLEN EN GRAFIEKEN

Tabel 1: Totaal overzicht publieksbereik	6
Tabel 2: Vergelijking met Cultuurstad Dordrecht	9
Tabel 3: Bezoekcijfers bestaande Delftse evenementen en instellingen	10
Tabel 4: Geografische herkomst telefonische informatie-aanvragen	21
Tabel 5: Bekendheid met en oordelen over Cultuurstadprogramma	24
Tabel 6: Uitspraken over kunst- en cultuuraanbod (Stadspanel '96)	26
Tabel 7: Waardering voor (Cultuurstad)evenementen door Delftenaren	27
Grafiek 1: Receptieve deelname verdeeld over projectvorm	7
Grafiek 2: Productieve en reflectieve deelname verdeeld over projectvorm	7
Grafiek 3: Bereik per discipline (receptief, productief, reflectief)	12
Grafiek 4: Participatie verdeeld over disciplines en projectvorm	12
Grafiek 5: Leeftijdsverdeling productieve en reflectieve deelname	30

INTERMEZZO'S

Bestaande evenementen	8
Sport en Spel en Feesten	11
Binnenschoolse kunsteducatie	32
Festivals in filmhuis Lumen	34
Belangrijke muziekactiviteiten	35

BIJLAGEN

1. Geraadpleegde sleutelfiguren	42
2. Overzicht publieksbereik	43

SAMENVATTING: EVALUATIE

Wat is de omvang van de deelname aan activiteiten die in het kader van Delft 750 jaar Cultuurstad plaatsvonden en hoe is dit verdeeld over de diverse disciplines?

Er zijn circa een half miljoen bezoeken gebracht aan activiteiten die in het kader van Delft 750 jaar Cultuurstad plaatsvonden. Bij uitsluiting van de activiteiten die geen Cultuurstadsubsidie kregen maar wel in het programma waren opgenomen, gaat het om zo'n 388.000 bezoeken. Als we alleen naar de activiteiten kijken die door het Cultuurstad-festivalbureau zijn georganiseerd, zijn er circa 126.300 bezoeken geteld.

Er is vooral veel publiek bereikt met de tentoonstelling 'Delftse meesters, Tijdgenoten van Vermeer', met sport- en spel en met de gratis toegankelijke muziek- en straattheatervoorstellingen en cultuur-historische evenementen in de binnenstad. Met minder laagdrempelig aanbod van muziektheater, fotografie, architectuur, techniek en maatschappij en film zijn veel kleinere aantallen mensen bereikt. Het bereik van twee speciaal voor Cultuurstad ontwikkelde muziektheatervoorstellingen was relatief groot. Omdat er binnen het programma weinig aandacht was voor dans en literatuur, zijn er met deze disciplines de minste mensen bereikt. Door het ontwikkelen van projecten op het gebied van cultuur-historie, sport en spel, muziek, fotografie en architectuur leverde het Festivalbureau een belangrijke aanvulling op het reguliere aanbod.

Zo'n 34.550 mensen hebben actief deelgenomen aan het Cultuurstadprogramma. Ruim 60% van deze deelnemers deed mee aan sport- en spel. Daarnaast traden ruim 4.500 mensen op als (amateur)muzikant of zanger, circa 3.000 mensen waren beeldend actief door deelname aan een ontwerpwedstrijd of aan binnenschoolse kunsteducatie en 5.350 mensen namen deel aan lezingen, rondleidingen en debatten.

Wanneer we het bereik van Delft 750 jaar Cultuurstad vergelijken met het bereik van Dordrecht Zuid-Hollandse Cultuurstad 1995¹, blijkt dat in Delft vijf keer zo veel publiek is bereikt dan vorig jaar in Dordrecht. Daar staat tegenover dat in Dordrecht vaker actief is deelgenomen aan het Cultuurstadprogramma: de totale actieve deelname was in Dordrecht circa 33% groter.

Heeft Delft 750 jaar Cultuurstad geleid tot een groter publieksbereik van bestaande evenementen en instellingen dan in voorgaande jaren?

De bestaande evenementen hebben in 1996 als gevolg van extra subsidie en/of publicitaire ondersteuning door Delft 750 jaar Cultuurstad meer publiek getrokken dan voorheen. Met name twee van de evenementen die financieel werden ondersteund, lijken van Delft 750 jaar Cultuurstad te hebben geprofiteerd. Bij de Mooi Weer Spelen is een toename van circa 120% geconstateerd en bij Westerpop een toename van circa 50%. De overige bestaande evenementen trokken 15 tot 25% meer publiek. Cultuurstadactiviteiten die binnen bestaande instellingen plaatsvonden, leverden een bijdrage tot een aanzienlijke toename in het publieksbereik: vooral bij het Museum Prinsenhof, dat in 1996 zo'n 210% meer publiek trok dan normaal. Het publiek van Museum Lambert van Meerten nam met circa 55% toe en de Archiefdienst trok circa 25% meer publiek.

¹ Om deze vergelijking zo zuiver mogelijk te maken, is voor wat betreft Delft het bereik van sport- en spel en van niet door Cultuurstad gesubsidieerde evenementen buiten beschouwing gelaten.

Welke impulsen zijn er gegeven aan de ontwikkeling van het evenementenbeleid in Delft en aan de samenwerking rond toerisme en citymarketing?

Delft 750 jaar Cultuurstad heeft geen directe impuls gegeven aan structurele samenwerking rond evenementen. Als gevolg van de noodzaak om twee festivals in elkaar te schuiven en de verkorting van de voorbereidingstijd die dit proces tot gevolg had, zijn er een aantal communicatieve kansen gemist, waardoor de samenwerking met bestaande evenementen en citymarketingorganisaties niet helemaal uit de verf kwam. Desalniettemin hebben de lokale organisaties kunnen ervaren dat een benoeming tot Cultuurstad een kader biedt om extra subsidie- en sponsorgelden te werven en extra publiciteit te genereren. Dit maakte het mogelijk om een Festivalbureau in te schakelen en een uitgebreid en kwalitatief hoogstaande evenementenprogramma te organiseren, waarmee een omvangrijk publiek is bereikt. Tevens gaf Delft 750 jaar Cultuurstad Delft aanleiding om de stad landelijk onder de aandacht te brengen door hier diverse landelijke evenementen als het Kennisdebat en de Monumentendagen te openen.

Aan de hand van de ervaringen met Delft 750 jaar Cultuurstad, zijn de diverse actoren in Delft zich meer bewust geworden dat een betere afstemming op elkaars activiteiten, vroegtijdig overleg en heldere afspraken noodzakelijke voorwaarden zijn voor een succesvolle integratie van evenementen in het toeristisch beleid. Om dit te realiseren is meer tijd nodig dan in Delft beschikbaar was voor de voorbereiding van het Cultuurstadjaar. Voor wat betreft de promotie van culturele evenementen door de plaatselijke VVV is gebleken dat hier een zakelijke basis voor gecreëerd dient te worden. Tevens is gebleken dat de VVV en andere citymarketingorganisaties niet over de nodige flexibiliteit beschikken om in te kunnen spelen op de promotiekansen die eenmalig (soms in korte tijd ontwikkelde) kunst- en cultuurproducten bieden.

Welke indicaties zijn er te geven voor het geografisch bereik?

De beperkte gegevens over het geografisch bereik van Delft 750 jaar Cultuurstad geven een indicatie dat het publiekspotentieel voor Delftse evenementen met name in de omliggende regio en daarnaast in de Randstad gezocht moet worden. Onderzoeksuitkomsten duiden er op dat met toeristische attracties veel gemakkelijker publiek van buiten de regio wordt getrokken dan met culturele evenementen. Maar het blijkt ook dat een spraakmakend cultureel evenement gepaard met een vroegtijdig gestarte (inter)nationale promotiecampagne, zoals Delftse Meesters, een zeer groot geografisch bereik kan hebben.

In hoeverre waren de Delftenaren bekend met Delft 750 jaar Cultuurstad en hoe beoordelen zij het programma?

De meerderheid van de Delftenaren wist begin 1995 dat Delft in 1996 het 750-jarig bestaan van haar stadsrechten zou vieren. Men wist toen echter nog nauwelijks dat Delft in 1996 ook Zuid-Hollandse Cultuurstad zou zijn. Uit publieksonderzoek tijdens de Delftdag, eind zomer 1996, blijkt dat men dit laatste dan iets beter weet. Toch geven de ondervraagden maar zelden spontaan aan dat Delft ook Cultuurstad is: dit doet slechts 1% terwijl 93% spontaan aangeeft dat Delft 750 jaar stadsrechten bezit.

Zowel in het bevolkingsonderzoek in het najaar van 1995 als in het bevolkingsonderzoek in het najaar van 1996 geeft een kwart van de bevolking aan goed bekend te zijn met het Cultuurstadprogramma. Het percentage dat enigszins op de hoogte is, is in 1996 echter enorm gestegen ten opzicht van 1995: van 7% naar 48%.

Gebrek aan aansluiting op onder de Delftse bevolking levende interesses en het ontbreken aan vernieuwend aanbod komen als zwakste punten van het Cultuurstadprogramma naar voren. Zo'n 15% van de ondervraagde Delftse bevolking zag aansluiting op eigen interesses en een ongeveer even groot percentage ervaarde het programma als vernieuwend, de helft van de ondervraagde Delftse bevolking stond neutraal tegenover beide items. Een ruime meerderheid was het eens of stond neutraal tegenover de uitspraken dat het programma gevarieerd, aantrekkelijk of niet saai is. Lager opgeleiden en senioren blijken het meest positief tegenover het programma te staan.

De waardering voor het programma lag voor de aanvang van het Cultuurstadjaar iets hoger dan tegen het einde van het jaar: kennelijk viel het programma iets tegen. Toch is uiteindelijk bijna de helft van de bevolking (40%) het er over eens dat Delft 750 jaar Cultuurstad een waardevolle aanvulling bood op het reguliere cultuuraanbod. Senioren en - in iets mindere mate - jongeren waren dit relatief vaak van mening.

In hoeverre is er lokaal publiek bereikt met de verschillende programmaonderdelen?

Van het nieuwe aanbod binnen het Cultuurstadprogramma waren de gratis toegankelijke evenementen in de open lucht het meest bekend. Deze evenementen zijn bij meer dan 70% van de via publieks- en bevolkingsenquêtes ondervraagde Delftenaren bekend. Vergeleken bij de overige evenementen zijn dit type evenementen ook relatief vaak bezocht door de lokale bevolking. Ook de minder bekende expositie 'Delft 750 jaar geleden' lijkt relatief vaak door Delftenaren bezocht. Delftse Meesters en het African Music Festival zijn ook goed bekend onder Delftenaren, maar deze evenementen - en de minder bekende keramiektentoonstelling - lijken meer aantrekkelijk voor publiek van buiten Delft.

De twintig evenementen waarover een rapportcijfer is gevraagd, kregen allemaal meer dan een voldoende. Met gemiddeld een acht of hoger kregen de Delftse Meesters, François Guyon en de dag van het Belgische paard de hoogste waardering. De Nostalgische Kermis is met gemiddeld een 6.3 het laagst gewaardeerd. In de bevolkingsenquête geeft een meerderheid (71%) aan een aanbod van grootschalige, laagdrempelige culturele evenementen belangrijk te vinden voor een breed publieksbereik. Uit andere bronnen (regionale pers en groepsdiscussies met Delftse jongeren en ouderen) blijkt dat de evenementen niet te grootschalig moeten worden. Juist de knusheid en overzichtelijkheid maken Delftse evenementen aantrekkelijk.

Het Cultuurstadaanbod blijkt een bijdrage te hebben geleverd aan het verkleinen van het verschil in cultuurparticipatie tussen de binnenstadbewoners en Delftenaren die elders wonen. In tegenstelling tot wat bij het reguliere kunst- en cultuuraanbod het geval is, hebben bewoners van buitenwijken bijna in gelijke mate aan het Cultuurstadprogramma deelgenomen dan de binnenstadbewoners. Het verschil in bezoek tussen hoger en lager opgeleiden is veel minder groot dan doorgaans wordt gevonden bij onderzoek naar cultuurdeelname. Delft 750 jaar Cultuurstad heeft dus onder de lokale bevolking een breed publiek bereikt.

In hoeverre zijn er met de Cultuurstadactiviteiten kinderen, jongeren en senioren bereikt binnen de lokale bevolking?

Onder de actieve deelnemers zijn kinderen beneden de 13 jaar zeer goed vertegenwoordigd: vooral bij sport en spel, maar ook bij kunstzinnige activiteiten. Buiten deze geregistreerde deelname heeft nog eens ruim één vijfde van de basisschooljeugd deelgenomen aan door Delft 750 jaar Cultuurstad geïnspireerde kunsteducatieprojecten van de Vrije Akademie Westvest. Ook jongeren hebben relatief veel actief geparticipeerd. Maar zij hebben veel meer meegedaan aan sport en spel-activiteiten dan aan kunstzinnige activiteiten. Betrokkenheid van jongeren met Delft 750 jaar Cultuurstad kwam ook tot uiting in het grote aantal studenten dat als vrijwilliger actief was bij de organisatie van Cultuurstadevenementen. Senioren hebben relatief weinig actief geparticipeerd. Zij deden niet mee aan sport en spel en waren ondervertegenwoordigd bij de kunstzinnige activiteiten. Wanneer deze laatste activiteiten in de wijken plaatsvonden, zoals bij de Delft 750 Spelen, werden ze echter beter bereikt.

Een kwart van de senioren en de helft van de jongeren vindt dat er te weinig voor hen te doen is binnen het reguliere kunst- en cultuuraanbod in Delft. Opvallend is dat de lager opgeleiden - zowel onder jongeren als onder ouderen - vaker cultureel aanbod missen dan hoger opgeleiden. Gezien het geconstateerde bereik van het Cultuurstadprogramma en de relatief hoge waardering onder jongeren en senioren lijkt het Cultuurstadaanbod enige compensatie te hebben geboden voor het te kort aan culturele activiteiten voor beide leeftijdsgroepen. Voor jongeren was er extra aanbod op gebied van sport en spel en kunstzinnige activiteiten, voor ouderen was er veel te doen binnen het receptieve aanbod.

Zijn er indicaties voor een toename in belangstelling voor cultuur-historie, het aanbod in filmhuis Lumen en muziek(theater) onder de Delftenaren in 1996?

Met de incidentele laagdrempelige cultuur-historische evenementen en met cultuur-historische publikaties is veel publiek bereikt, waaronder ook veel Delftenaren. Het accent op cultuur-historie in het Cultuurstadprogramma heeft echter geen merkbare bijdrage geleverd aan een toename in het bezoek van Delftenaren aan het aanbod binnen de reguliere cultuur-historische instellingen in Delft.

De extra activiteiten in het nieuwe Filmhuis Lumen die in het kader van Delft 750 jaar Cultuurstad zijn georganiseerd, hebben geen substantiële bijdrage geleverd aan een vergroting van het publieksbereik van deze instelling. Maar er is met deze activiteiten wel extra aandacht voor Filmhuis Lumen gegenereerd - zowel binnen als buiten Delft - waardoor de promotie van deze nieuwe lokatie is ondersteund.

Het ruime muziekaanbod binnen Delft 750 jaar Cultuurstad bereikte ongeveer een even groot publiek als het cultuur-historisch aanbod. Bovendien waren veel Delftenaren hier actief bij betrokken als amateurmusicus. De opera François Guyon blijkt dermate goed te zijn aangeslagen dat ruim één derde van de Delftse bevolking er voor pleit om jaarlijks een dergelijke productie uit te brengen.

SAMENVATTING: VOORTZETTING

Hoe kan het cultuurparticipatiebeleid voortborduren op Delft 750 jaar Cultuurstad?

Het laagdrempelig aanbod dat met Delft 750 jaar Cultuurstad is gerealiseerd, blijkt goed aan te slaan bij de Delftse bevolking: vooral bij lager opgeleiden en senioren en, in iets mindere mate, bij jongeren. De sterke punten van het programma zijn:

- het laagdrempelige karakter waardoor een groot en breed publiek is bereikt,
- de kwalitatieve impulsen die aan bestaande evenementen zijn gegeven,
- de toevoeging van culturele elementen aan sport- en spelactiviteiten,
- de pluriformiteit,
- het gegeven dat er relatief veel kinderen en - in iets mindere mate - jongeren zijn bereikt met kunstzinnige activiteiten en sport en spel.

Nadelen zijn echter:

- het gebrek aan een duidelijke identiteit bij veel activiteiten waardoor het ontbrak aan een duidelijke aansluiting op binnen de bevolking levende interesses,
- het programma gaf weinig vernieuwende impulsen,
- veel van het aanbod betrof vluchtige confrontaties met kunst en cultuur op straat, waardoor het weinig kan beklijven: het kunstzinnige en educatieve aanbod (cursussen, workshops of lezingen) was relatief gering,
- er is nauwelijks doorverwezen naar regulier kunst- en cultuuraanbod.

Indien er aandacht is voor deze tekorten kan op de succesvolle elementen van de Cultuurstadformule worden voortgeborduurd. Dit kan door attent te blijven op de verdeling over professionele en amateurkunst, hoge en lage cultuur, binnenstad en buitenwijken en over de diverse leeftijdsgroepen en kunstdisciplines. Er dient echter ook oog te zijn voor doorstroming van laagdrempelig aanbod in de open lucht naar aanbod binnen de instellingen. Dit kan door doelgroep gerichte marketing en doorverwijzings- en instaptrajecten. Daarnaast kan de interesse voor het reguliere kunst- en cultuuraanbod gestimuleerd worden door: ondersteuning van binnenschoolse kunst-educatie, het uitbreiden van het aanbod voor jongeren en het op wijkniveau organiseren van kunstzinnig aanbod voor kinderen en senioren.

Welke aandachtspunten leveren de ervaringen met Delft 750 jaar Cultuurstad op voor de verdere invulling van het evenementenbeleid?

Het motiveren en op één lijn krijgen van de sterk verkokerde culturele- en citymarketingorganisaties blijkt meer inzet te vereisen dan binnen de voorbereiding van deze Cultuurstad kon worden waargemaakt. Desalniettemin is er een draagvlak gecreëerd voor verdere samenwerking rond cultuur en toerisme, hetgeen de gemeente met een aantal maatregelen kan versterken. Te denken valt aan: de oprichting van een werkgroep Stadsprogrammering ten behoeve van afstemming en de ontwikkeling van gezamenlijke sponsorwerving en publiciteitsvoering; het vergroten van de (materiële en immateriële) ondersteuning van culturele evenementen aan de hand van heldere toetsingscriteria, en het handhaven van enkele succesvolle Cultuurstadevenementen. Indien het bereiken van lokaal publiek voorop staat, valt bij dit laatste te denken aan het Muziekweekend, de Delft 750 Spelen en een expositie conform 'Delft 750 jaar geleden'. Voor toeristen zijn evenementen als de expositie 'Delftse Meesters' en de keramiekexpositie het meest aantrekkelijk. Uiteraard zal bij de keuze ook gelet worden op de kwaliteit van het evenement: dan maken de opera François Guyon, het Vertel- en Filmfestival, de mini-opera van Maccus en de Dag van het Belgische paard - volgens de oordelen van de Delftse bevolking - ook een dikke kans om op een of andere manier te worden herhaald.

1. ONDERZOEKSOPZET

De provincie Zuid-Holland heeft in 1991 het Beleidsproject Culturele Vernieuwing ingezet, waarin het accent van het cultuurbeleid is gelegd op stimulering van cultuurparticipatie, cultuureducatie en evenementenbeleid. Een uitvloeisel van dit project is het meerjarige cultuurstedenproject. Hiermee wordt voor één jaar extra financiële steun gegeven aan een provinciale centrumgemeente om de culturele infrastructuur te verbeteren en de belangstelling voor kunst en cultuur onder de bevolking van de betreffende gemeente en de omliggende regio te stimuleren. De eerste reeks Zuid-Hollandse Cultuursteden betreft Gouda in 1994, Dordrecht in 1995, Delft in 1996 en Leiden in 1997. Daarna start een nieuwe reeks waarbij Gorinchem in 1998 Cultuurstad zal zijn en in 1999 sprake is van een Cultuurregio, te weten de regio Voorne-Putten. Voor het jaar 2000 worden nog plannen ontwikkeld.

Bij het Cultuurstedenproject zijn uiteenlopende provinciale en gemeentelijke partijen betrokken. Om deze participanten te informeren over de resultaten binnen dit project en ondersteuning te bieden bij het beleid in de volgende steden is een evaluatieonderzoek opgestart, waarbij de Zuid-Hollandse Cultuursteden achtereenvolgens worden geëvalueerd. Dit rapport doet verslag van de evaluatie van Delft 750 jaar Cultuurstad.

1.1. Onderzoekdoelen

De doelstellingen van het Cultuurstedenproject zijn:

- a. Het realiseren van een kwalitatief hoogstaand en veelzijdig programma in de betreffende stad als aanvulling op het reguliere kunst- en culturaanbod.
- b. Bevordering van cultuurparticipatie van lokale en regionale bewoners, in het bijzonder van kinderen, jongeren, ouderen en allochtonen.
- c. Een impuls geven aan samenwerking op het gebied van cultuur wat mede ten goede komt aan het economische- en investeringsklimaat.
- d. Versterking van het imago van Zuid-Holland en de betreffende stad.

Deze doelstellingen zijn veelomvattend en daardoor moeilijk te toetsen.

Naar aanleiding van de evaluatie van Dordrecht Zuid-Hollandse Cultuurstad 1995 is geadviseerd om op basis van een analyse van de culturele infrastructuur per Cultuurstad prioriteiten te leggen bij meer specifieke doelstellingen. Deze context afhankelijke doelstellingen dienen als leidraad bij de invulling van een Cultuurstadprogramma, maar ook bij de evaluatie hiervan². In Delft waren de algemene doelstellingen niet gepreciseerd, waardoor er weinig houvast was voor dit evaluatieonderzoek. Als richtlijnen zijn daarom op basis van de globale doelstellingen van het Zuid-Hollandse Cultuurstedenproject en de specifieke situatie in Delft vier onderzoekdoelen geformuleerd.

Het bevorderen van cultuurparticipatie is de hoofddoelstelling van het Zuid-Hollandse Cultuurstedenproject. De eerste doelstelling van het onderzoek is daarom: **de deelname aan Delft 750 jaar Cultuurstad zo uitputtend mogelijk in kaart brengen.**

² In de voorbereiding van Gorinchem Zuidhollandse Cultuurstad 1998 heeft zo'n analyse (en een daar op gebaseerde specificatie van doelstellingen) inmiddels plaatsgevonden.

De uitroeping tot Zuid-Hollandse Cultuurstad viel samen met de viering van 750 jaar stadsrechten. Een gelegenheid die zich bij uitstek leent voor promotie van de stad. Deze specifieke situatie plus het feit dat de provincie Zuid-Holland met het Cultuurstedeproject impulsen wil geven aan de lokale samenwerking op het gebied van cultuur en toerisme, leidt tot het tweede onderzoeksdoel: **een evaluatie van de samenwerking rond cultuur en toerisme die in het kader van Delft 750 jaar Cultuurstad is ontwikkeld.**

Het programma van Delft 750 jaar Cultuurstad was gericht op vergroting en verbreding van de cultuurdeelname van de lokale bevolking. Om na te gaan in hoeverre hiertoe een aanzet is gegeven, werd het derde onderzoeksdoel: **het in kaart brengen van de deelname van de lokale bevolking.**

Het cultuurbeleid in Delft is sterk in ontwikkeling. Door het ontwikkelen van een meerjarenprogramma beoogt de afdeling Cultuur, Sport, Recreatie van de gemeente Delft haar doelstellingen zo optimaal mogelijk te bereiken. De gemeente wil de culturele infrastructuur versterken en een samenhangend cultuurbeleid ontwikkelen. Om deze ambities te ondersteunen is het vierde onderzoeksdoel: **op basis van de onderzoeksuitkomsten speerpunten benoemen voor het cultuurbeleid in Delft.**

1.2. Onderzoeksmethoden en vraagstellingen

Onderzoeksdoel 1: Registratie deelname aan Delft 750 jaar Cultuurstad.

De registratie van het bereik van het programma van Delft 750 jaar Cultuurstad is uitgevoerd door middel van een gestructureerde verzameling van bezoek- en deelname gegevens in samenwerking met het Festivalbureau. De gehanteerde methodiek is ontwikkeld tijdens het evaluatie-onderzoek rond Dordrecht Zuid-Hollandse Cultuurstad 1995. Centraal hierbij staat het onderscheid in receptieve, productieve en reflectieve deelname³. Er is gebruikt gemaakt van door de organisatoren aangeleverde kassaregistratiegegevens, turflijsten en schattingen. De analyse van de geregistreerde gegevens is gebaseerd op de volgende drie vragen:

- 1. Wat is de omvang van de receptieve, productieve en reflectieve deelname aan activiteiten die in het kader van Delft 750 jaar Cultuurstad plaatsvonden?**
- 2. Heeft Delft 750 jaar Cultuurstad geleid tot een groter publieksbereik van bestaande evenementen en cultuurinstellingen dan in de voorgaande jaren?**
- 3. Hoe is het publieksbereik verdeeld over de diverse disciplines?**

Onderzoeksdoel 2: Evaluatie van de samenwerking met de toeristische sector.

De evaluatie van de samenwerking binnen Delft 750 jaar Cultuurstad met de sector toerisme vond plaats door middel van interviews met sleutelfiguren (zie overzicht in Bijlage 1) en een analyse van het geografisch bereik van Cultuurstadactiviteiten, voor zover bekend. Richting gevende vragen hierbij zijn:

³ Voor een toelichting op het onderscheid tussen receptieve, productieve en reflectieve deelname zie de inleiding van Hoofdstuk 2 (p.5).

1. **Welke impulsen zijn er gegeven aan de ontwikkeling van het evenementenbeleid in Delft en de samenwerking rond toerisme en citymarketing?**
2. **Welke indicaties zijn er te geven voor het geografisch bereik?**

Onderzoeksdoel 3: Evaluatie deelname van de lokale bevolking.

Inzicht in de betrokkenheid met en deelname aan Delft 750 jaar Cultuurstad van de lokale bevolking is verkregen door analyse van uitkomsten uit onderzoeken die in opdracht van de Concernafdeling Communicatie en Onderzoek van de gemeente Delft zijn uitgevoerd. Het gaat hier om de Stadspanels '95 en '96. Dit zijn jaarlijks terugkerende enquêtes onder de Delftse bevolking. Er is een secundaire analyse uitgevoerd op gegevens uit het Stadspanel '95. In het Stadspanel '96 zijn extra vragen opgenomen ten behoeve van de evaluatie van Delft 750 jaar Cultuurstad. Daarnaast is er in januari 1995 een bevolkingsonderzoek uitgevoerd waarin de bekendheid met Delft 750 jaar Cultuurstad is getoetst. In juni 1996 vonden groepsdiscussies plaats met Delftse jongeren en senioren, waarin is ingegaan op de vraag in hoeverre men bekend is met Delft 750 jaar Cultuurstad en de oordelen hier over. Bovendien is er een publieksonderzoek uitgevoerd tijdens de Delftdag eind augustus 1996, waarmee Delft 750 jaar Cultuurstad is geëvalueerd.

De onderzoeken die onder de auspiciën van de gemeente Delft zijn uitgevoerd, zijn voor een deel eerder gerapporteerd (Intomart 1995, 1996, en Concernafdeling Communicatie en Onderzoek 1996). De onderzoeken die in 1996 plaatsvonden zijn in nauw overleg met de uitvoerder van dit evaluatie-onderzoek uitgevoerd. Bij de (her)analyse van de publieks- en bevolkingsgegevens is nagegaan in hoeverre geografische herkomst en leeftijd van invloed zijn op bepaalde antwoorden. Wanneer er een invloed van deze achtergrondkenmerken wordt gerapporteerd, betreft dit een statistisch significante samenhang ($P < .05$). Dat wil zeggen dat de kans dat het gevonden verband op toeval berust, kleiner is dan vijf procent.

Er is voorts gebruik gemaakt van relevante gegevens uit de registratie van het bereik van Delft 750 jaar Cultuurstad.

Richting gevende vragen bij de analyses van al deze gegevens zijn:

1. **In hoeverre waren de Delftenaren bekend met Delft 750 jaar Cultuurstad en hoe beoordelen zij het programma?**
2. **In hoeverre is er lokaal publiek bereikt met de verschillende programma-onderdelen?**

Bij het Cultuurstedenproject is specifieke aandacht voor de bevordering van cultuurdeelname van kinderen, jongeren, senioren en allochtonen. Voor de laatste doelgroep was binnen Delft 750 jaar Cultuurstad slechts zeer incidenteel aandacht. Wellicht heeft dit te maken met het feit dat Delft een relatief gering aandeel inwoners met een allochtone afkomst telt. Circa 6% van de Delftse bevolking heeft geen Nederlandse nationaliteit. Bovendien bevinden zich in Delft geen grote etnische gemeenschappen. Zo zijn Turken in Delft de best vertegenwoordigde nationaliteit: toch wonen er slechts 908 mensen met een Turkse nationaliteit in deze stad⁴.

⁴ Ter vergelijking: de Turkse gemeenschap is in Dordrecht ook de grootste allochtone gemeenschap, maar daar wonen 3.795 mensen met een Turkse nationaliteit.

Het ontbreken aan een herkenbare etnische gemeenschap bemoeilijkt de ontwikkeling van een specifiek aanbod voor allochtonen. De organisatoren van Delft 750 jaar Cultuurstad hebben daar dan ook niet voor gekozen. Het heeft daarom geen zin het bereik van deze doelgroep te evalueren.

Er was wel ruime aandacht voor de diverse leeftijdsgroepen. De evaluatie van het bereik van deze leeftijdsgroepen is gebaseerd op de onderzoeksvraag:

- 3. In hoeverre zijn er binnen de lokale bevolking kinderen, jongeren en senioren bereikt met het aanbod van productieve en reflectieve activiteiten?**

Uit de analyse van het programma van Delft 750 jaar Cultuurstad in de voorbereiding van dit onderzoek, bleek dat er accenten lagen op cultuur-historie, het aanbod in het pas geopende Filmhuis Lumen en op muziek(theater). De laatste richtinggevende vraag bij de analyse van de deelname van de lokale bevolking is daarom:

- 4. Zijn er indicaties voor een toename in belangstelling voor cultuur-historische activiteiten, voor het aanbod in filmhuis Lumen en voor muziek(theater) onder de Delftenaren in 1996?**

Onderzoeksdoel 4: Speerpunten benoemen voor het cultuurbeleid in Delft.

Op basis van de onderzoeksuitkomsten worden speerpunten voor het toekomstige cultuurbeleid van Delft aangegeven. Centrale vragen hierbij zijn:

- 1. Hoe kan het Delftse cultuurparticipatiebeleid voortborduren op Delft 750 jaar Cultuurstad?**
- 2. Welke aandachtspunten leveren de ervaringen met Delft 750 jaar Cultuurstad op voor de verdere invulling van het evenementenbeleid?**

1.3. Leeswijzer

De vier onderzoeksdoelen met bijbehorende vraagstelling staan achtereenvolgens centraal in de vier volgende hoofdstukken. Ieder hoofdstuk wordt afgesloten met een samenvatting en de belangrijkste conclusies. Ter illustratie van het veelzijdige aanbod tijdens Delft 750 jaar Cultuurstad is een deel van de activiteiten beschreven in over het rapport verspreide intermezzo's.

Degenen die zich de inhoud van het rapport snel eigen willen maken, kunnen beginnen met de samenvatting voorin. Hierin worden de centrale onderzoeksvragen beantwoord. Het eerste deel van deze samenvatting (Evaluatie) geeft de belangrijkste onderzoeksuitkomsten en conclusies weer. Het tweede deel (Voortzetting) geeft een samenvatting van de aandachtspunten en aanbevelingen ten aanzien van het Delftse cultuurbeleid die uit dit onderzoek voortkomen.

2. PARTICIPATIE AAN DELFT 750 JAAR CULTUURSTAD

Participatie omvat drie dimensies, namelijk: het aantal mensen dat wordt bereikt, de samenstelling van het bereikte publiek en de eventueel gegroeide interesse in het betreffende aanbod. De tijdshorizon bij dit onderzoek is te beperkt om inzicht te krijgen in een eventuele toename van culturele interesses op langere termijn. Maar de resultaten voor wat betreft de andere twee dimensies zijn zo uitputtend mogelijk geregistreerd. Later in dit rapport wordt dieper ingegaan op de samenstelling van de bereikte publieken, voor zo ver hier gegevens over beschikbaar zijn⁵. Dit hoofdstuk gaat in op de omvang van de participatie aan Delft 750 jaar Cultuurstad. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen drie participatievormen.

1. **Receptieve participatie:** betreft het passief kennis nemen van een kunstuiting, zoals bijvoorbeeld bij een bezoek aan een tentoonstelling of podiumkunstuvoering.
2. **Productieve participatie:** behelst de deelname aan een cursus, workshop of wedstrijd en de deelname aan een podiumkunstuvoering als amateurkunstenaar. Actieve deelname aan een sport- of spelactiviteit is ook onder deze noemer weggezet⁶.
3. **Reflectieve participatie:** is deelname aan activiteiten die beschouwend van aard zijn, zoals: lezingen, voor- en nabeschouwingen, discussies en openbare repetities.

De eerste paragraaf behandelt de totale omvang van het bereik van Delft 750 jaar Cultuurstad. De tweede paragraaf gaat in op de vraag of Delft 750 jaar Cultuurstad tot een groter publieksbereik van bestaande evenementen en reguliere culturele instellingen heeft geleid dan voorheen. Tot slot wordt nagegaan hoe de participatie is verdeeld over diverse (kunst-)disciplines.

2.1. De totale publieksparticipatie

Bijlage 2 (zie p.43) biedt een totaaloverzicht van het geregistreerde bereik. Bij de interpretatie van deze cijfers moeten we voor ogen houden dat het gaat om het aantal keren dat er een bezoek is gebracht of productief of reflectief is deelgenomen. Het is niet te achterhalen in hoeverre mensen meerdere keren zijn geteld omdat ze aan verschillende activiteiten meededen. Dit geldt uiteraard voor de afzonderlijke evenementen, maar soms ook voor activiteiten die onder dezelfde noemer plaatsvonden. Bijvoorbeeld bij de verschillende activiteiten binnen één editie van 'Delft 750 Spelen' (zie intermezzo p.11). Daar kunnen bezoekers die toeschouwer waren bij een podiumkunstuvoering en ook aan een spelactiviteit hebben meegedaan, dubbel zijn geteld: zowel als receptieve participant en als productieve participant. Bovendien ging het bij veel evenementen om activiteiten in de open lucht, waarbij voorbijgangers zich gemakkelijk tot publiek transformeren. Het is dan moeilijk in te schatten wie publiek is en wie niet.

Bij de telling van bezoekers aan podiumkunsten die op verschillende locaties op één dag plaatsvonden in de binnenstad is - in overleg met de organisatoren - een schatting gemaakt. Hierin is het dubbel of driedubbel tellen doordat het publiek van de ene

⁵ Paragraaf 3.5. gaat in op de geografische herkomst van de bereikte publieken en paragraaf 4.3. behandelt de leeftjidsverdeling binnen de groep productieve en reflectieve deelnemers.

⁶ In het navolgende wordt bij de behandeling van productieve deelname regelmatig een onderscheid gemaakt tussen sport en spel en kunstzinnige activiteiten.

lokatie naar de andere loopt zo goed mogelijk verdisconteerd. Soms kon een schatting niet worden gemaakt of was het bezoekcijfer nog niet bekend tijdens de afronding van de registratie. Dit is in het totaaloverzicht met een * aangegeven.

In het Cultuurstadprogramma zijn enkele bestaande evenementen opgenomen. Deze evenementen waren medebepalend voor de beleving van Delft 750 Cultuurstad en zijn daarom meegenomen in de registratie. Om bij de analyse van de geregistreerde gegevens recht te doen aan de situatie in Delft, zijn er drie projectvormen onderscheiden, namelijk:

1. **Georganiseerd en volledig gefinancierd door het Festivalbureau.**
2. **Mede gefinancierd door Delft 750 jaar Cultuurstad.**
3. **Opgenomen in de publiciteit van Delft 750 jaar Cultuurstad.**

Tabel 1 geeft per projectvorm aan hoeveel mensen receptief, productief en reflectief deelnamen⁷. We zien dat er 493.500 bezoeken zijn geteld bij tentoonstellingen, podiumkunstuivoeringen en evenementen van Delft 750 jaar Cultuurstad. Hierbij ging het bij 5% om genodigden of vrijkaartjes. Genodigden zijn relaties van het Festivalbureau of van participerende organisaties, die voor een première of opening zijn uitgenodigd.

Bij uitsluiting van de activiteiten die geen Cultuurstadsubsidie kregen, maar wel waren opgenomen in de promotie van Delft 750 jaar Cultuurstad, gaat het om circa 388.000 bezoeken. Als we alleen de activiteiten die door het Festivalbureau zijn georganiseerd meetellen, gaat het om 126.350 bezoeken (waarvan 10% genodigd). Grafiek 1 geeft deze verdeling grafisch weer. We zien dat het meeste publiek is bereikt met projecten die een financiële injectie kregen, maar niet door het Festivalbureau zijn gerealiseerd. De helft hiervan bestaat uit het publiek van 'Delftse Meesters, tijdgenoten van Vermeer'. De uitzonderlijke omvang van het bereik van het middelste type projecten is dus aan het succes van deze expositie toe te schrijven⁸.

TABEL 1: TOTALE PUBLIEKSBEREIK	RECEPTIEF	PRODUCTIEF	REFLECTIEF
1. zuivere Cultuurstadactiviteit waarvan genodigd/vrijkaartjes	126.350 12.623	19.600	4.550
2. mede gefinancierd door Cultuurstad waarvan genodigd/vrijkaartjes	261.710 9.945	3.880	0
3. opgenomen in Cultuurstadpubliciteit waarvan genodigd/vrijkaartjes	105.420 350	5.720	800
TOTAAL waarvan genodigd/vrijkaartjes	493.500 22.918	29.200	5.350

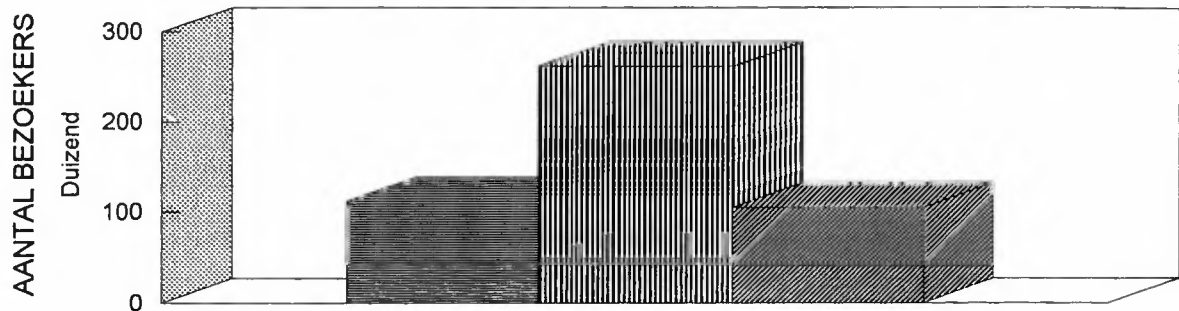
⁷ Bij de in de grafieken weergegeven berekeningen zijn de geregistreerde getallen precies opgeteld, waardoor een schijn-exactheid ontstaat. Door de consequente registratie is een behoorlijke zuiver schatting van het bereik mogelijk, maar een precieze telling is uiteraard niet gerealiseerd. Daarom zijn de getallen in de tabellen en beschrijvingen afgerond. Ten opzichte van de grafieken is er één correctie toegepast. Bij de Historische Dag blijken de organisatoren achteraf met een bereik van 15.000 een te lage schatting te hebben gemaakt: dit had eigenlijk 30.000 moeten zijn. In de tabellen en beschrijvingen is daarom bij het receptieve bereik (van door het Festivalbureau georganiseerde cultuur-historische evenementen) 15.000 opgeteld.

⁸ Het succes van deze tentoonstelling komt uitgebreid aan de orde in paragraaf 3.3.

1

Delft 750 jaar Cultuurstad

Receptieve deelname verdeeld over projectvorm

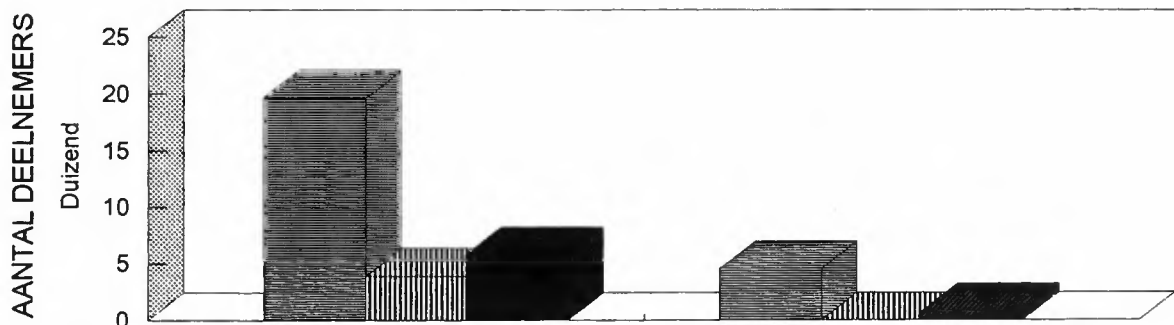
TYPE ACTIVITEIT	Receptief
■ Cultuurstadactiviteit	111339
▨ mede gefinancierd	261710
▩ alleen promotie	105420

Letty Ranshuysen: onderzoek cultuurdeelname
Louis Zeeman: computer en grafieken

2

Delft 750 jaar Cultuurstad

Productieve en Reflectieve deelname verdeeld over projectvorm

TYPE ACTIVITEIT	Productief	Reflectief
■ Cultuurstadactiviteit	19605	4545
▨ mede gefinancierd	3882	0
■ alleen promotie	5723	800

Letty Ranshuysen: onderzoek cultuurdeelname
Louis Zeeman: computer en grafieken

BESTAANDE EVENEMENTEN

MOOI WEER SPELEN

Tijdens Delft 750 jaar Cultuurstad vond de 9e editie plaats van dit straattheaterfestival waar 'de echte straatartiest', die met het publiek wil experimenteren, zich kan presenteren. Hiermee is het een springplank voor amateur- of semi-professionele straatartiesten. Dit festival vindt plaats in een lang weekend in het voorjaar in de binnenstad van Delft. Naast de ruim 70 kleine straattheatervoorstellingen zijn er grote spektakels, een poëziefestival, projecten in de sfeer van beeldende kunst en techniek, audio-visuele activiteiten en een straattheatercafé. Er wordt ieder jaar een publieksprijs uitgedeeld. In 1996 kon door een aanvullende cultuurstads subsidie extra worden uitgekapt wat tot "een moeilijk te evenaren, want zeer indrukwekkende editie van de Mooi Weer Spelen leidde" (Delftsche Courant, 17-6-1996).

AFRICAN MUSIC FESTIVAL

Van dit niet-Westerse muziekfestival vond dit jaar de 13e editie plaats. Om iedereen vroegtijdig kennis te laten maken met Afrikaanse muziek hebben kinderen tot 12 jaar gratis toegang. Dit "meest gemoedelijke festival van Nederland" (Algemeen Dagblad 1993) vindt plaats op een sportveld aan de rand van Delft. Het krijgt ieder jaar ruime aandacht in de nationale media en is ook internationaal bekend. Er worden geen commerciële uitgangspunten gehanteerd: "We nemen het op voor muzikanten die ons hart beroeren in plaats van onze portemonnee. Met de heersende stroom meegaan en een echt commercieel African Music Festival organiseren, laten we graag aan anderen over" (organisator Drammeh in Delftsche Courant, 2-8-1996). Dit uitgangspunt bemoeilijkt het vinden van grote sponsors, waardoor de financiële basis van dit festival wankel is. Om te testen of een tweedaags festival meer rendabel is dan de tot dan toe gehanteerde formule van één festivaldag, vroegen de organisatoren extra financiële steun van Delft 750 jaar Cultuurstad. Dit werd echter niet gehonoreerd. Wel is er extra publiciteit gegenereerd. Niet alleen doordat dit festival in alle reguliere publiciteitsuitingen van Delft 750 jaar Cultuurstad werd opgenomen, maar ook door aankondigingen op de Cultuurstad-bill-boards en de verspreiding van 500 programmamaposters door de stad.

DELFTS JAZZ FESTIVAL

Het was de twaalfde keer dat dit oude stijl jazzfestival plaatsvond. Dit als "intiem feestje voor boven de veertig" gekwalificeerde festival (Delftse Courant, 26-8-1996) biedt vier dagen optredens van jazzbands en -orkesten op zes buitenpodia, in diverse cafés, in Jazzclub In de Vijf, op straat en zelfs in diverse kapsalons. De editie in 1996 kreeg een Cultuurstads subsidie.

WESTERPOP

Dit gratis toegankelijke popfestival in het Westerkwartier is van een klein buurtfeest uitgegroeid tot een popfestival met een regionale uitstraling. Door een extra financiële ondersteuning kon deze achtste editie - die als titel 'Delft 750 Decibel' kreeg - groter van opzet zijn dan vorige jaren. "Tot nog toe kon het festival worden omschreven als een buurtfeest met regionale uitstraling. Met deze versie mikt de organisatie op wat meer aanloop vanuit de rest van het land" (Delftse Post, 8-8-1996). Over de promotionele ondersteuning vanuit Delft 750 jaar Cultuurstad waren de organisatoren niet echt te spreken. Men klaagde over de keuze om de Historische Dag op dezelfde dag te organiseren en over het feit dat het popfestival niet werd aangekondigd op de festival-bill-boards. (Delftsche Courant 26-8-1996).

DELFTDAG

Het was de tiende editie van dit evenement dat is bedoeld om de stad Delft te promoten en het startsein te geven voor de opening van het culturele seizoen. Deze dag biedt een veelzijdig programma van cultuur, traditie, presentaties van gemeentelijke diensten, sport en spel, commercie en spektakel. Delftdag wordt nauwelijks gesubsidieerd en is daardoor geheel afhankelijk van sponsoring. De sponsormarkt werd volgens de organisatoren van deze dag afgeroomd ten behoeve van Delft 750 jaar Cultuurstad. Dit hadden ze echter voorzien: "We hebben twee jaar gespaard omdat we het al een beetje aan zagen komen. Zo zijn we er in geslaagd om het programma toch vol te bouwen" (Delftsche Courant, 2-9-1996). Dit evenement kreeg geen financiële ondersteuning, maar is wel meegenomen in de promotie van Delft 750 jaar Cultuurstad.

GRACHTENCONCERTEN (zie intermezzo p.35)

We zien in Tabel 1 dat er zo'n 29.200 mensen productief hebben deelgenomen aan Cultuurstadactiviteiten. Het gaat hier zowel om het intensief bezig zijn met een bepaalde kunstdiscipline in de vorm van het instuderen van een (muziek)theaterstuk, het op pad gaan met een fotoestel of het maken van een beeldend kunstwerk, maar ook om eenmalige deelname aan een kunstzinnige of sportieve activiteit. Aan lezingen, rondleidingen en debatten is door circa 5.350 mensen deelgenomen. Grafiek 2 toont hoe deze productieve en reflectieve deelname over de drie projectvormen is verdeeld. We zien dat met de door het Festivalbureau georganiseerde activiteiten de meeste productieve en reflectieve deelnemers zijn bereikt.

In Tabel 2 is ter vergelijking het bereik van Dordrecht Zuid-Hollandse Cultuurstad 1995 aangegeven. In Dordrecht is de deelname aan projecten zonder Cultuurstadsubsidies niet gemeten en betrof het Cultuurstadaanbod geen sport- en spelactiviteiten. Om een zo zuiver mogelijke vergelijking te kunnen maken is daarom voor wat betreft Delft alleen de deelname aan de eerste twee projectvormen meegeteld en is de deelname aan sport en spel-activiteiten buiten beschouwing gelaten. We zien dat in Delft bijna vijf keer zo veel publiek is bereikt dan in Dordrecht. In Dordrecht was de productieve deelname echter twee keer zo groot en de reflectieve deelname was anderhalf keer zo groot.

TABEL 2: VERGELIJKING MET DORDRECHT	RECEPTIEF	PRODUCTIEF	REFLECTIEF
Dordrecht Zuid-Hollandse Cultuurstad 1995	55.500	4.025	6.000
Delft 750 jaar Cultuurstad (projecttype 1 en 2 zonder sport en spel)	272.200	2.125	4.545

2.2. Extra bereik van bestaande evenementen en instellingen

In het programma van Delft 750 jaar Cultuurstad zijn een aantal bestaande Delftse evenementen opgenomen (zie intermezzo p.8). Deze evenementen hebben een traditie opgebouwd en bereiken al jaren - ook wanneer Delft geen Cultuurstad is - omvangrijke publieken. Interessant is of er aanwijzingen zijn dat er in 1996 meer publiek is aange trokken dan voorheen. Dit zou een gevolg kunnen zijn van de extra publicitaire ondersteuning dit jaar en - in het geval van de Mooi Weer Spelen, het Jazzfestival en Westerpop - van extra Cultuurstadsubsidies. Hierdoor kon een aantal bijzondere acts worden geprogrammeerd. In Tabel 3 zijn de gemiddelde bezoekerjfers over de afgelopen vijf jaar⁹ van de bestaande evenementen en Delftse culturele instellingen waar Cultuurstadactiviteiten plaatsvonden, vergeleken met de bezoekerjfers in het Cultuurstadjaar. We zien in Tabel 3.a dat alle bestaande evenementen in 1996 meer publiek bereikten dan voorheen¹⁰. Dit geldt met name voor de Mooi Weer Spelen, dat ruim twee keer meer publiek trok dan de vorige jaren, en voor Westerpop, dat anderhalf keer meer publiek trok.

⁹ Er is gekozen voor een gemiddelde over de laatste vijf jaar om de invloed van weersomstandigheden te neutraliseren. Omdat het Techniekmuseum korter dan vijf jaar geopend is, is in dit geval het gemiddelde berekend vanaf het jaar dat dit museum het gehele jaar open was.

¹⁰ De cijfers in Tabel 2 zijn gebaseerd op door de organisatoren opgegeven schattingen. De opgegeven bezoekerjfers voor Delftdag lijken een overschatting (in het overzicht in Bijlage 2 is de schatting voor 1996 daarom bijgesteld): dat er circa 15% meer publiek was dan gemiddeld in voorgaande jaren lijkt echter een reële inschatting.

TABEL 3: BEZOEKCIJFERS BESTAANDE DELFTSE EVENEMENTEN EN INSTELLINGEN				
	aantal dagen	gemiddeld bezoekerscijfer	bezoek 1996	toename
3.a. EVENEMENTEN				
Mooi Weer Spelen	3	25.000	55.000	120%
African Music Festival	1	4.775	6.000	25%
Jazzfestival Oude Stijl	4	30.000	35.000	17%
Westerpop	1	2.000	3.000	50%
Delftdag	1	100.000	115.000	15%
3.b. INSTELLINGEN				
Museum Prinsenhof		55.016	170.449	210%
Lambert van Meerten		21.112	32.757	55%
Techniekmuseum		12.873	11.870	0%
Filmhuis		15.773	30.197	191%
Archiefdienst*		1.549	1.936	25%

* Bij de Archiefdienst is het aantal bezoekers geteld in plaats van bezoeken, omdat sommige bezoekers, vanwege genealogisch onderzoek, zeer frequent terugkomen.

Een aantal Cultuurstadactiviteiten vond plaats in bestaande kunst- en cultuurinstellingen in Delft. In Tabel 3.b kunnen we aflezen in hoeverre bij die instellingen een toename in het publieksbereik is te constateren. We zien dat Museum Prinsenhof in 1996 zo'n 210% meer publiek trok dan normaal. Het nieuwe Filmhuis Lumen, dat opende met een Cultuurstadproject, trok circa 191% meer publiek dan het oude Filmhuis. Maar deze verdubbeling van het publiek is meer het gevolg van de nieuwe locatie die het filmhuis begin 1996 betrok dan van de extra Cultuurstadactiviteiten (zie paragraaf 4.4, p.34). De omvang van het publiek van het Museum Lambert van Meerten is met circa 55% toegenomen en de Archiefdienst trok circa 25% meer publiek. Het bereik van het Techniekmuseum is niet toegenomen. Ter controle is nagegaan of het publieksbereik bij instellingen die niet hebben geparticipeerd binnen Delft 750 jaar Cultuurstad ook op een dergelijke wijze is toegenomen. Dit blijkt niet het geval te zijn.

2.3. Publieksbereik per discipline

Kenmerkend voor het Cultuurstadprogramma in Delft is dat hierin niet alleen aandacht was voor diverse kunstdisciplines, maar ook voor 'sport en spel' en 'feesten' (zie intermezzo p.11). Dit heeft te maken met het feit dat het Cultuurstadjaar samenviel met de viering van 750 jaar stadsrechten: de viering van een dergelijk jubileum vraagt om laagdrempelige activiteiten voor de gehele bevolking met een feestelijk karakter. Met het organiseren van sport en spel-activiteiten en feestelijke bijeenkomsten (zowel kleinschalig voor genodigden als grootschalig voor de gehele Delftse bevolking) beoogden de organisatoren de betrokkenheid bij de stad te vergroten. Het 750-jarige jubileum zorgde tevens voor bijzondere aandacht voor 'cultuur-historie'. Daarnaast was er aandacht voor 'architectuur' en 'techniek'. Dit laatste is te verklaren uit de aanwezigheid van de Technische Universiteit in Delft.

SPORT EN SPEL

DELFT 750 SPELEN

Op verschillende plaatsen in de buitenwijken van Delft werd in samenwerking met diverse sportverenigingen op zes zondagen een gevarieerd programma georganiseerd met culturele en sportieve activiteiten. Elke zondag had een eigen thema, zoals: 'Jong en Oud', 'Delft op Springen', 'Delft te Water' en 'Delft Danst'. Aan de Delft 750 Spelen kon men zowel als toeschouwer of als deelnemer meedoen. De activiteiten behelsden onder andere: optredens van amateurpodiumkunstenaars en professionele muziek- en theatergroepen, volksportcompetities, trimlopen, fietstochten, schaaktoernooien, volksspelen, dans- en sportdemonstraties, de wedstrijd 'Ontwerp een eigen Delfts Blauw tegeltje', de fotowedstrijd 'Fotografeer je eigen wijk', een speciale kerkdienst en een rondleiding in een moskee. Het feit dat deze activiteiten in de wijken plaatsvond werd op prijs gesteld. "Dit is heerlijk. In deze buurt is het normaal heel erg rustig, maar nu zijn als die mensen hier" (Delftse Post, 8-6-1996). In totaal zijn de Delft 750 Spelen door minstens 32.000 mensen bezocht en circa 17.500 mensen hebben actief meegedaan aan sportieve of kunstzinnige activiteiten. Bij de organisatie van deze Spelen waren zo'n 165 vrijwilligers betrokken.

NOSTALGISCHE KERMIS

Een grootschalige kermis met meer dan 20 zeldzame attracties van vroeger streek vier dagen neer in Delft. Het bezoekersaantal van circa 3.500 liep op tot circa 10.000 op de laatste dag, waardoor er in totaal zo'n 26.000 bezoekers zijn geteld. Volgens de organisatoren kwamen veel mensen terug, vanwege de lage prijzen en het feit dat de attracties herinneringen ophaalden bij ouderen.

OVERIGE SPORTACTIVITEITEN

Onder andere: het wielercriterium 'De Roos', de halve marathon 'Droomtijdloop', het Marktvoetbaltoernooi voor de jeugd, het Nederlands kampioenschap Petanque, de Delft Triathlon en 750 Minuten Korfbal.

FEESTEN

DAG VAN HET BELGISCH PAARD

Unieke rally van Belgische en Nederlandse stamboekpaarden met historische karren en trekpaardenshows deed Delft aan. Dit spektakel trok zo'n 5.000 toeschouwers.

VIERING 750 JAAR STADSRECHTEN

Inwoners van Delft uitgenodigd om ter gelegenheid van de viering van 750 jaar stadsrechten champagne en volgens Middeleeuws recept gebakken kruidkoek te consumeren op de Markt. Hier werd gretig gebruik van gemaakt: er zijn 4.100 stukken taart en ruim 5.000 stukken taart uitgedeeld. Er waren informatiestands, een jazzband en oud-hollandse spelletjes. Tevens werden ruim honderd Delftenaren die op deze dag jarig waren massaal toegezongen.

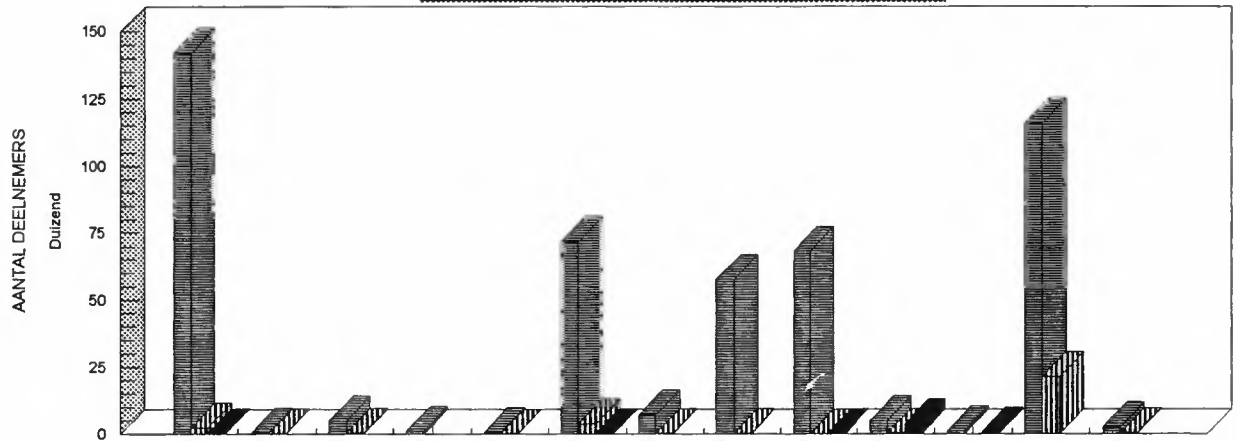
STUDENTEN FELICITEREN DELFT

240 studenten van de Technische Universiteit Delft organiseerden een feestelijk programma voor de gehele Delftse bevolking, van jong tot oud. Het programma bestond onder andere uit: een wedstrijd touwtrekken, presentaties en demonstraties van de verschillende faculteiten van de Technische Universiteit, muziekoptredens (o.a. Gerard Joling), kinderactiviteiten, een demonstratie abseilen, een filmvertoning in de open lucht en een lasershow. Op dit "veelzijdig, boeiend en gezellig evenement" (Delftse Courant, 20-5-1996) kwamen naar schatting zo'n 6.000 mensen af.

3

Delft 750 jaar Cultuurstad

Bereik per discipline: Receptief/Productief/Reflectief

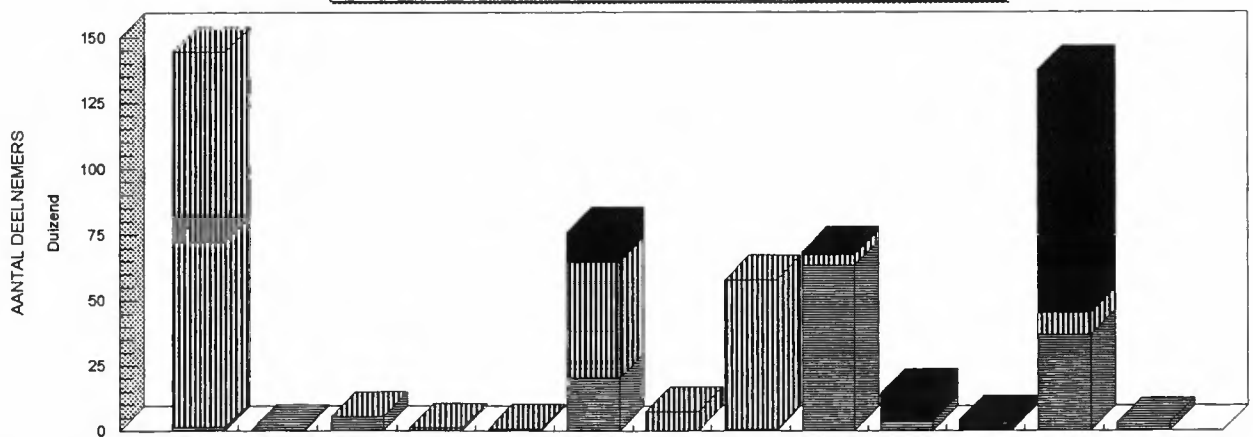
DISCIPLINES	BK	D	FO	FI	L	M	MT	T	CH	A	TM	SS	F
RECEPTIEF	141860	415	5000	1098	602	71663	7189	57635	68240	5000	1250	115817	2700
PRODUCTIEF	2341	160	480		89	3692	197	113	38	328		21362	410
REFLECTIEF	310					325			210	3700	800		

Letty Ranshuijsen onderzoek cultuureenheden
Louis Zeeman computer en grafieken

4

Delft 750 jaar Cultuurstad

Verdeling over disciplines en projectvorm

DISCIPLINES	BK	D	FO	FI	L	M	MT	T	CH	A	TM	SS	F
Cultuurstadactiviteit	1348	575	5400	120	451	20246		533	63188	3700		36818	3110
mede gefinancierd	143163		80	978	240	44303	7386	57215	4000			8227	
alleen promotie						11131			1300	10656	4100	92134	

Letty Ranshuijsen onderzoek cultuureenheden
Louis Zeeman computer en grafieken

In Grafiek 3 zijn de geregistreerde bezoek- en deelnamegegevens verdeeld over de disciplines: beeldende kunst (BK), dans (D), fotografie (FO), film (FI), literatuur (L), muziek (M), muziektheater (MT), theater (T), cultuur-historie (CH), architectuur (A), techniek en maatschappij (TM), sport en spel (SS) en feesten (F).

We zien in Grafiek 3 dat beeldende kunst en sport en spel het meest zijn bezocht: beide disciplines door meer dan 100.000 bezoekers. Voor wat betreft beeldende kunst moeten we voor ogen houden dat het bereik van een aantal beeldende kunstexposities (nog) niet in kaart kon worden gebracht: in feite zijn met deze kunstvorm nog veel meer mensen bereikt dan kon worden geteld. Het grootste deel (94%) van het geregistreerde beeldende kunstpubliek komt voor rekening van Delftse Meesters. Het gaat dus bijna uitsluitend om bezoek aan oude kunst.

Met activiteiten op het gebied van cultuur-historie, muziek en theater - die veelal gratis toegankelijk waren en in de open lucht plaatsvonden - werden circa 58.000 mensen of meer bereikt. Met muziektheater - aangeboden in de vorm van besloten voorstellingen met een toegangsprijs - is een relatief groot publiek bereikt: zo'n 7.200 mensen. Daarna werd het meeste publiek bereikt met fotografie (5.000), architectuur (5.000), feestelijke bijeenkomsten (2.700) en activiteiten op het gebied van techniek en maatschappij (1.250). Met literatuur en dans zijn weinig mensen bereikt (600 of minder). Bij dansactiviteiten ging het overigens om laagdrempelige demonstraties van amateurdansers tijdens de Delft 750 Spelen.

We zien in Grafiek 3 dat de productieve deelname vooral sport- en spel betreft: ruim 21.000 mensen deden hier actief aan mee. Gezien het feit dat niet alle actieve deelname aan sportactiviteiten in kaart kon worden gebracht, is dit nog een lage schatting. Daarna is de productieve deelname het grootst bij muziek (circa 3.700 deelnemers: met name optredende amateurmuzici) en beeldende kunst (2.350 deelnemers: met name deelnemers aan ontwerpwedstrijden en aan binnenschoolse kunsteducatie).

Grafiek 3 toont dat de reflectieve deelname met name architectuur betreft (3.700: dit zijn deelnemers aan rondleidingen op de Architectuurdagen). Daarnaast vond er reflectieve deelname plaats aan activiteiten op gebied van techniek en maatschappij (800 bezoekers aan lezingen op de Technologiedag), muziek (325 deelnemers aan muzikale wandeling tijdens muziekweekend) en cultuur-historie (210 bezoekers debatten in het kader van de zaak Delft).

Grafiek 4 toont hoe de totale deelname per discipline (dus receptieve, productieve en reflectieve deelname bij elkaar opgeteld) is verdeeld over de onderscheiden projectvormen. Voor wat betreft het bereik van de door het Festivalbureau georganiseerde projecten, blijkt het vooral om activiteiten op het gebied van cultuur-historie, sport en spel en muziek te gaan. Daarnaast heeft het Festivalbureau behoorlijke aantallen mensen (3.100 tot 5.400) bereikt met activiteiten op het gebied van fotografie, architectuur en feesten. Het bereik van de medegefinancierde projecten betreft met name: beeldende kunst, theater, muziek en muziektheater.

2.4. Samenvatting en conclusies

Er zijn bijna een half miljoen bezoeken aan het Cultuurstadprogramma geteld. Bij uitsluiting van activiteiten die geen Cultuurstadsubsidie kregen maar die wel meeliepen in de promotie van Delft 750 jaar Cultuurstad, gaat het om zo'n 388.000 bezoeken. Als we alleen activiteiten die door het Festivalbureau zijn georganiseerd meetellen, gaat het om circa 126.300 bezoeken. Deze laatste activiteiten werden vaker door genodigden bezocht dan de andere activiteiten: 10% van het publiek van de door het Festivalbureau georganiseerde activiteiten was genodigd versus 5% van het overige publiek.

De grote jaarlijkse terugkerende Delftse evenementen hebben in 1996 als gevolg van extra subsidie en/of publicitaire ondersteuning door Delft 750 jaar Cultuurstad 15 tot 120 procent meer publiek getrokken dan voorheen. Met name de Mooi Weer Spelen en Westerpop lijken van Delft 750 jaar Cultuurstad te hebben geprofiteerd. Cultuurstadactiviteiten die binnen bestaande instellingen plaatsvonden, leverden een bijdrage tot een aanzienlijke toename in het publieksbereik van deze instellingen. Met name bij het Museum Prinsenhof, dat in 1996 zo'n 210% meer publiek trok dan normaal. Het publiek van Museum Lambert van Meerten nam met circa 55% toe en de Archiefdienst trok circa 25% meer publiek. Alleen het Techniekmuseum trok geen extra publiek. Het nieuwe filmhuis trok in 1996 twee keer zo veel publiek als daarvoor, maar dit is geen (direct) gevolg van Cultuurstadprojecten.

Het meeste publiek is bereikt met beeldende kunst, als gevolg van het grote succes van de tentoonstelling 'Delftse Meesters, Tijdgenoten van Vermeer'. Daarnaast zijn de meeste mensen bereikt met sport- en spelactiviteiten - die deels in de wijken plaatsvonden - en met gratis toegankelijke evenementen op het gebied van muziek, theater en cultuur-historie. Het aanbod binnen deze disciplines bereikten afzonderlijk 60.000 of meer mensen. Met minder laagdrempelige activiteiten op gebied van fotografie, architectuur, techniek en maatschappij en film zijn veel kleinere aantallen mensen bereikt: met deze disciplines werden zo'n 1.000 tot 5.000 mensen bereikt. De speciaal voor het Cultuurstadjaar ontwikkelde muziektheatervoorstellingen bereikten relatief veel mensen: zo'n 7.200 mensen. Omdat er binnen het programma weinig aandacht was voor dans en literatuur, zijn er met deze disciplines weinig mensen bereikt.

Door het ontwikkelen van projecten op het gebied van cultuur-historie, sport en spel, muziek, fotografie en architectuur leverde het Festivalbureau een belangrijke aanvulling op het reguliere aanbod.

Zo'n 29.200 mensen hebben productief deelgenomen aan Cultuurstadactiviteiten. Ruim twee derde van deze deelnemers is bereikt met door het Festivalbureau georganiseerde activiteiten. Het grootste deel van de gemeten actieve deelname betreft sport en spelactiviteiten: hieraan deden minstens 22.000 mensen mee. Daarnaast traden zo'n 4.500 mensen op als (amateur)muzikant of zongen mee in een koor en circa 3.000 mensen waren beeldend actief door deelname aan een ontwerpwedstrijd of aan binnenschoolse kunsteducatie. Circa 5.350 personen namen reflectief deel, dit betrof met name de deelname aan rondleidingen tijdens de Architectuurdagen.

Wanneer we het bereik van Delft 750 jaar Cultuurstad vergelijken met het bereik van Dordrecht Zuid-Hollandse Cultuurstad 1995, blijkt dat in Delft vijf keer zo veel publiek is bereikt met kunst- en culturaanbod binnen het Cultuurstadprogramma dan vorig jaar in Dordrecht. Daar staat tegenover dat in Dordrecht vaker actief is deelgenomen aan het Cultuurstadprogramma: in Dordrecht was de productieve deelname twee keer zo groot en de reflectieve deelname anderhalf keer dan in Delft.

3. SAMENWERKING MET DE TOERISTISCHE SECTOR

Het Cultuurstedenproject beoogt een stimulans te geven aan de samenwerking tussen de sectoren cultuur en toerisme om de economische positie en het imago van de betreffende stad te versterken. Met een kwalitatief hoogstaand en veelzijdig Cultuurstadprogramma kunnen toeristen worden aangetrokken, wat extra inkomsten voor de lokale detailhandel, horeca en betrokken organisaties genereert. Bovendien kan de uitstraling van zo'n programma het imago van de stad positief bevorderen. De uitverkiezing tot Zuid-Hollandse Cultuurstad geeft aanleiding voor samenwerking rond Cultuurstadevenementen en rond de algemene promotie van de Cultuurstad. De bedoeling is dat samenwerkingsverbanden die in het kader van een Cultuurstad op gang zijn gekomen, na het Cultuurstadjaar worden voortgezet en uitgebouwd. Om na te gaan in hoeverre dit in Delft is gerealiseerd, gaat dit hoofdstuk eerst in op het lokale evenementenbeleid. Vervolgens wordt ingegaan op de vraag in hoeverre Delft 750 jaar Cultuurstad stimulansen bood aan een verdere ontwikkeling van dit beleid. Hierbij wordt even apart stilgestaan bij het succes van de expositie 'Delftse Meesters, Tijdgenoten van Vermeer'. Daarna wordt ingegaan op de samenwerking rond citymarketing. Tot slot komt het geografisch bereik van de Cultuurstadactiviteiten aan de orde.

3.1. Het evenementenbeleid in Delft

Het Delfts Actieplan Toerisme 1994-1998 (gemeente Delft 1994) heeft als doelstellingen: het bevorderen van werkgelegenheid, het verbeteren van de kwaliteit en het economische draagvlak van de binnenstad en de promotie van Delft. Evenementen vormen één van de speerpunten in dit beleid. Delft kent een aantal spraakmakende evenementen, veelal ontstaan uit initiatieven van particulieren die deels afkomstig zijn uit de grote studentenpopulatie. Bekende voorbeelden zijn de Taptoe Delft en het Camarettenfestival. Deze evenementen hebben zich echter niet in Delft kunnen handhaven en zijn vertrokken naar steden die meer ondersteuning en betere faciliteiten boden. Delft heeft een aantal andere karakteristieke evenementen weten te behouden (zie intermezzo p.8). Deze evenementen hebben veelal een wankel financiële basis en worden geheel georganiseerd door vrijwilligers, waardoor er weinig geld en tijd beschikbaar is voor de marketing en pr.

De mogelijkheden die het reguliere Delftse evenementenaanbod biedt om toeristen aan te trekken en het imago te versterken, lijken onvoldoende benut te worden. Vanuit de gemeentelijke Dienst Beheer & Milieu, dat het gemeentelijk toeristisch beleid coördineert, zijn diverse pogingen ondernomen om de marketing van Delftse evenementen te verbeteren. Deze dienst ondersteunde de ontwikkeling van een evenementenplatform, waarbinnen krachten gebundeld moesten worden ten behoeve van samenwerking op gebied van sponsorwerving en promotie. Het is echter niet gelukt om dit platform te realiseren. Daarnaast ontbreekt het in Delft aan een evenementenladder. Voor informatie zijn zowel Delftenaren als toeristen aangewezen op de free publicity in de media. Deze berichtgeving valt niet echt te sturen, waardoor de beschikbare informatie weinig overzichtelijk en veelal incompleet is. Daarnaast wordt er door de VVV Delft een evenementenjaarlijst uitgegeven. Dit geeft echter geen uitputtend beeld van het evenementenaanbod omdat dit in januari al wordt samengesteld, wanneer veel informatie nog niet beschikbaar is.

Uit interviews met sleutelfiguren (zie Bijlage 1) blijkt dat men het belang inziet van een meer gestructureerd evenementenbeleid en een betere informatieverstrekking daar over, maar dat men - zo lang niemand daar verantwoordelijk voor wordt gesteld - blijft afwachten wie het voortouw neemt. Er is ondertussen een festivalbureau opgezet op commerciële basis ter ondersteuning van Delftse evenementen. Door de geringe financiële draagkracht van de bestaande evenementen, kan daar echter nauwelijks gebruik van worden gemaakt. In 1996 is dit bureau ingehuurd voor de organisatie van Delft 750 jaar Cultuurstad.

3.2. Samenwerking rond Cultuurstadprojecten

Voor we ingaan op de stimulansen tot samenwerking die van het Cultuurstadjaar zijn uitgegaan dient eerst de kanttekening te worden gemaakt dat door identieke problemen als zich voordeden bij de organisatie van Dordrecht Zuid-Hollandse Cultuurstad 1995 samenwerkingservaringen niet altijd even positief waren. Toegespitst op de situatie in Delft betreffen deze organisatorische knelpunten:

- Doordat er gezocht moest worden naar een samenwerkingsvorm tussen de Stichting Delft 750 jaar Stadsrechten en de Stichting Zuid-Hollandse Cultuursteden is de voorbereiding te laat gestart. Pas in januari 1995 is er een samenwerkingscontract tussen beide partijen afgesloten en kon met de concrete invulling van het programma worden begonnen.
- De overdracht van de voorbereiding door de Stichting Delft 750 jaar Stadsrechten naar het Festivalbureau leidde lange tijd tot onduidelijkheden over waar de plannen voor het Cultuurstadjaar ingediend konden worden en aan welke eisen deze plannen moesten voldoen.
- Door de late start was bij de aanvang van het Cultuurstadjaar de inhoud van een groot deel van de activiteiten die in het najaar zouden plaatsvinden nog niet bekend.
- De algemeen coördinator en de pr-medewerker van het Festivalbureau werden vlak voor de aanvang van het Cultuurstadjaar aangetrokken. Dit was niet bevorderlijk voor de externe communicatie. Er was geen tijd meer om een richtinggevend marketing- en communicatieplan met een heldere festivalformule te ontwikkelen. Hierdoor is er weinig gebruik gemaakt van de aanknopingspunten die het overkoepelende thema 'StadOverBruggen' bood.

Door deze in vogelvlucht geschetste problemen zijn communicatieve kansen gemist tijdens de voorbereiding en uitvoering van het Cultuurstadjaar. Desondanks heeft Delft 750 jaar Cultuurstad een aantal impulsen kunnen geven aan de samenwerking op het gebied van cultuur en toerisme.

In de eerste plaats zorgde Delft 750 jaar Cultuurstad voor extra geld voor enkele bestaande evenementen (zie paragraaf 2.2.). Daarnaast zijn er een aantal spraakmakende nieuwe evenementen gerealiseerd, zoals: Delftse Meesters, de opera 'François Guyon' (zie intermezzo p.35), het filmfestival 'Licht van Vermeer' (zie intermezzo 34), een grote keramiekexpositie, het Muziekweekend met de Taptoe (zie intermezzo p.35), de Historische Dag en de moderne kunsttentoonstelling 'In gesprek met Vermeer'. Tevens is er een beeldend kunstproject ontwikkeld voor het Zuidpoortgebied, het project 'Artists in Residence'. De bedoeling is dat dit project de komende jaren een bijdrage gaat leveren aan (de discussie over) kunst in de openbare ruimte. Daarnaast vonden er in Delft landelijke openingen plaats van het Kennisdebat, de Monumentendagen en de Unicef sponsorloop. Veel van deze evenementen kregen aandacht in de landelijke media, wat het imago van Delft ten goede komt.

Door aanleiding te geven voor het organiseren van extra activiteiten heeft Delft 750 jaar Cultuurstad een impuls gegeven aan de samenwerking tussen diverse culturele organisaties. Zo is er bijvoorbeeld bij de organisatie van het Muziekweekend intensief samengewerkt met de Federatie Zangkoren en de lokale en regionale harmonie- en fanfarecorpsen. Wanneer er de komende jaren op de tot stand gekomen samenwerkingsvormen wordt voortgebouwd, betekent dit een belangrijke versterking van de culturele infrastructuur van Delft en daarmee van de mogelijkheden om het imago van Delft te versterken.

Bij de promotie van Delft 750 jaar Cultuurstad werd ook aandacht besteed aan evenementen die niet door Cultuurstad georganiseerd en/of gesubsidieerd waren. Hiermee werd een overzicht van het totale aanbod geboden, waarmee een versterking van de uitstraling van de stad werd beoogd. Bovendien bevorderde deze publicitaire ondersteuning het publieksbereik. We hebben in paragraaf 2.2 reeds geconstateerd dat de bestaande evenementen en culturele instellingen, die participeerden in het Cultuurstad-programma, in 1996 meer - in sommige gevallen veel meer - publiek bereikten dan voorheen.

3.3. Het succes van 'Delftse Meesters, Tijdgenoten van Vermeer'

In de expositie 'Delftse Meesters, Tijdgenoten van Vermeer' in het Museum Het Prinsenhof werden tachtig schilderijen getoond die in de periode van 1645 tot 1675 in Delft zijn gemaakt. Een groot deel daarvan was afkomstig uit het buitenland. Door extra Cultuurstadsubsidie was het mogelijk deze kostbare bruiklenen te realiseren. De expositie sloot aan op de 'grote' Vermeertentoonstelling in het Mauritshuis in Den Haag. Met het Mauritshuis, de Stichting Promotie Den Haag, VVV Delft en het NBT is in een vroeg stadium overleg over gezamenlijke promotie. Hierdoor werd reeds eind 1994 met een buitenlandse campagne gestart. Voorlichting vond plaats zowel op beurzen als in handels- en consumentendrukwerk en op negen persconferenties in het buitenland. Bezoekers van het Mauritshuis werden doorverwezen naar Delft, de geboorte- en woonplaats van Vermeer die de achtergrond vormde voor de schilderijen en er waren speciale boot- en tramarrangementen naar Delft.

De expositie bereikte veel meer bezoekers dan verwacht: er kwamen 133.787 mensen. Dit is bijna één derde van het bezoekersaantal van de Vermeertentoonstelling in Den Haag en vijf keer zo veel dan normaal in deze periode. In Tabel 3 (zie p.10) zagen we reeds dat Museum Prinsenhof in 1996 drie keer meer publiek trok dan gemiddeld in de vorige vijf jaar. Het succes dat Leiden had in 1991 met de op de 'grote' Rembrandttentoonstelling in Amsterdam aansluitende expositie in de Lakenhal, dat 40.000 bezoekers trok (CMN 1992), is in Delft ruimschoots geëvenaard.

Uit onderzoek onder het publiek van Delftse Meesters blijkt dat het aandeel buitenlandse bezoekers twee keer zo groot was dan normaal: maar liefst 70% van de bezoekers kwam uit het buitenland. Uit onderzoek onder het publiek van de Vermeertentoonstelling in het Mauritshuis (NSS/Marktonderzoek BV 1996) blijkt dat 54% van de buitenlandse bezoekers binnen dit publiek ook Delft bezocht. 30% van de buitenlandse bezoekers en 27% van de Nederlandse bezoekers van de Haagse tentoonstelling gaf aan Delftse Meesters ook op het programma te hebben staan. Opvallend was de relatief grote aantrekkingskracht van Delft voor Fransen en Italianen. De grote belangstelling onder Fransen voor deze expositie blijkt ook uit de verkoopcijfers van de catalogus: van de Nederlandse versie zijn er 2.844 verkocht, van de Engelse 1.553 en van de Franse versie maar liefst 4.675.

Een bezoek aan Delft werd gestimuleerd doordat er naast Delftse Meesters nog andere 'Vermeeractiviteiten' waren. Zo bracht de Delftse VVV een speciale Vermeerwandeling uit. Deze wandeling blijkt ook een belangrijke nevenactiviteit van de bezoekers van de Haagse tentoonstelling: voor 10% van de Nederlandse bezoekers en 20% van de buitenlandse. Daarnaast was er een tentoonstelling over Vermeer in het Museum Lambert van Meerten: dit werd door 7% van de bezoekers van het Mauritshuis bezocht. In Tabel 3 zagen we reeds dat Museum Lambert van Meerten in 1996 55% meer publiek trok dan gemiddeld in de voorgaande jaren.

Een paardentram bracht mensen naar de plek waar Vermeer vermoedelijk zijn 'Gezicht op Delft' schilderde en de Porceleyne fles organiseerde de expositie 'Vermeer in Delfts blauw'. Er zijn twee keer zoveel mensen (circa 14.600) door Delft rondgeleid door VVV-gidsen dan het vorige jaar. Onderzoek onder Nederlandse toeristen in Delft tijdens de tentoonstellingsperiode wees uit dat 40% van de ondervraagden voor Delftse Meesters of een andere 'Vermeer-activiteit' naar Delft waren gekomen (van der Weerd 1996).

De Delftse middenstand profiteerde van de 'Vermeer-gekte' door de extra boekingen in hotels en campings (62% meer dan vorig jaar) en extra bestedingen in de horeca en de detailhandel. Er zijn speciale Vermeerproducten in de handel gebracht, als een broodje, wijn en Delfts blauwe tegels. Volgens calculaties van NSS/marktonderzoek BV heeft de Vermeertentoonstellingen tot circa 65 miljoen gulden bestedingen geleid in de Haagse regio (inclusief Delft). De bestedingen in Delft worden door de VVV Delft op 12 miljoen geschat.

Delftse Meesters leidde niet alleen tot economische spinn-off. Door de aandacht in nationale en internationale media werd de stad Delft onder de aandacht van een groot publiek gebracht. Alhoewel de betrokken organisatoren zich bewust zijn dat de context waarbinnen de expositie plaatsvond een buitenkans bood door de vele succesfactoren die samenvielen, wordt naar aanleiding van dit succes gezocht naar mogelijkheden om vaker een dergelijk evenement te organiseren. Men is zich bewust geworden wat een sterke troef Delft met Vermeer in handen heeft. Hierdoor is een groter draagvlak gecreëerd voor de bestaande plannen om, op een evocatieve en tevens wetenschappelijk verantwoorde wijze, via permanente presentaties aandacht te besteden aan het leven en de werken van Vermeer (Archeoplan 1995). Bovendien is uit de extra opbrengst van de tentoonstelling een fonds opgericht om in de toekomst geld vrij te kunnen maken voor vergelijkbare projecten.

3.4. Samenwerking met organisaties die citymarketing bedrijven

Er zijn een aantal organisaties die zich met de marketing van Delft bezig houden. Ten eerste het samenwerkingsproject 'Het Geheim van Holland', een initiatief van het Ministerie van Economische Zaken, de provincie Zuid-Holland, de provinciale VVV en de deelnemende gemeenten Delft, Dordrecht, Gouda, Haarlem, Schiedam en Leiden. Uitgangspunt is dat cultuur- en stadsbezoek in de vorm van binnenlandse dagtochten en korte vakanties een groeiend onderdeel uitmaakt van de vrije tijdsbesteding van binnenlandse en buitenlandse toeristen. Een cultuurhistorisch interessante binnenstad is daarom een belangrijke publiekstrekker. Om de wervende kracht van een specifieke historische context te vergroten willen de participerende steden een samenhangend geheel van cultuurhistorische objecten, omgeving, voorzieningen, infrastructuur, informatie en promotie ontwikkelen. (Marktplan Adviesgroep 1994) Deze doelstellingen sluiten aan op die van het Cultuurstedenproject. Bovendien nemen de eerste vier Cultuursteden hieraan deel. Toch is er buiten de verspreiding van informatie over Delft 750 jaar Cultuurstad in de publikaties van Het Geheim van Holland niet samengewerkt.

Een volgende citymarketingorganisatie is het gemeentelijke project Delft Kennisstad. Dit behelst een toekomststrategie die in samenspraak met diverse partners in de stad wordt uitgewerkt. Uitgangspunt is dat Delft een unieke positie in Nederland en uitstraling naar het buitenland heeft door de combinatie technologie en historische binnenstad. Omdat kennis en informatie een steeds belangrijker economische factor is, wil men Delft als Kennisstad profileren. Één van de centrale doelen van dit project is het in stand houden, versterken en inzetten van de cultuur-historische kwaliteit van de stad. Ook dit biedt aanknopingspunten voor samenwerking. Maar buiten enige financiële ondersteuning van Delft Kennisstad voor Cultuurstadprojecten met een duidelijke technologische dimensie, is er weinig afstemming of kruisbestuiving gerealiseerd. Dit is, behalve aan de gesignaleerde communicatieproblemen, toe te schrijven aan het gegeven dat Delft 750 jaar Cultuurstad een dubbele boodschap communiceerde: de viering van 750 jaar stadsrechten en het feit dat Delft Cultuurstad van Zuid-Holland is. Om daarbij ook nog uit te dragen dat Delft 'Kennisstad' is, zou de boodschap nog diffuser hebben gemaakt. Binnen Delft Kennisstad wordt echter wel gezocht naar mogelijkheden om in te spelen op de ervaringen in het Cultuurstadjaar en op ontwikkelingen die binnen Delft 750 jaar Cultuurstad op gang zijn gebracht. Zo heeft Delft Kennisstad in een halve pagina grote advertentie in het NRC/Handelsblad en de Volkskrant laten weten dat het de fakkel van Delft 750 jaar Cultuurstad overneemt.

Een belangrijke volgende organisatie op het gebied van citymarketing is de VVV. Voor het bereiken van niet-regionaal publiek is de plaatselijke VVV een belangrijke intermediair. Het is echter niet gelukt om de Delftse VVV intensief bij de promotie van Delft 750 jaar Cultuurstad te betrekken. Bij de VVV was tot ver in 1996 geen tot weinig informatie over Delft 750 jaar Cultuurstad te krijgen. In de informatiebrochure over Delft en de evenementenjaarlijst van de VVV wordt slechts in één regeltje gewag gemaakt van Delft 750 jaar Cultuurstad. Wel zijn enkele Cultuurstadevenementen opgenomen in het evenementenoverzicht en in andere promotiemiddelen van de VVV. Naast de Vermeerwandeling zijn er door de VVV twee groepsdagtochten ontwikkeld en een Textielwandeling die (min of meer) aansluiten op de viering van 750 jaar stadsrechten.

Er zijn een aantal redenen aan te geven waarom het niet tot een meer intensieve samenwerking met de VVV is gekomen rond de promotie van Delft 750 jaar Cultuurstad. Dit zijn:

- Het primaire doel bij de activiteiten van de VVV Delft is het aantrekken van bezoekers die geïnteresseerd zijn in de cultuur-historische aspecten van Delft. De VVV concentreert zich daarom op de promotie van activiteiten die samenhangen met de specifieke eigen kenmerken van de stad als Vermeer, Delfts Blauw, de verbondenheid met het Koninklijk Huis en de oude binnenstad. De meeste Cultuurstadactiviteiten voldeden niet aan deze voorwaarde.
- Door de in paragraaf 3.2 aan de orde gestelde late start van de daadwerkelijke voorbereiding van het programma, was de precieze inhoud van het programma laat bekend. Dit belemmerde de promotie van het Cultuurstadjaar in door de VVV geproduceerde brochures, die in de aanvang van 1996 werden gerealiseerd.
- Deze onduidelijkheid over het programma en de eenmaligheid of kort duur van de meeste programma-onderdelen bemoeilijkte de ontwikkeling van op Cultuurstadevenementen aansluitende producten, zoals wandel- en fietsroutes, groepsdagtochten en dag- en verblijfsarrangementen.
- Er waren - volgens het VVV - te weinig 'grote klappers' waarmee de VVV de boer op kon gaan.

- De VVV Delft is genoodzaakt om eigen inkomsten te genereren: 75% van het budget bestaat uit eigen inkomsten. Promotie-activiteiten voor andere organisaties dienen in principe kostendekkend te zijn. Dit betekent dat er commissie afgedragen dient te worden als men de VVV actief wil betrekken als intermediair met het (potentiële) publiek. Daar is bij de organisatie van de promotie van Delft 750 jaar Cultuurstad geen rekening mee gehouden.
- Volgens de VVV staat het traditioneel ontbreken aan marktgericht denken in de culturele sector een zakelijke samenwerking met de VVV in de weg. Daar staat tegenover dat de VVV kennelijk niet is toegerust om flexibel in te springen op actueel aanbod. Kunst- en cultuuraanbod is nu eenmaal geen statisch gegeven en kan niet altijd lang vantevoren worden vastgelegd.

Een laatste sector die belang heeft bij citymarketing is het regionale bedrijfsleven. Het bedrijfsleven heeft incidenteel ingespeeld op Delft 750 jaar Cultuurstad. De Delftse Ondernemers Federatie ontwikkelde de Delftse Duyt dat in 1996 een geldig betaalmiddel was in de meeste winkels en horecagelegenheden. Daarnaast zijn er speciale artikelen op de markt gebracht als: wijn, bier, Delftsche Duyten in chocolade en taartvorm en zelfs een Delft 750 sigaar. Enkele grote advertenties voor Delft 750 jaar Cultuurstad in landelijke dagbladen zijn door het Delftse bedrijfsleven betaald. Het grootscheepse plan van zestien horeca- en aanverwante bedrijven om in het kader van Delft 750 jaar Cultuurstad de manifestatie Delft Culinair te organiseren en de Galeriedag zijn niet gerealiseerd door organisatorische problemen die grotendeels buiten de invloedssfeer van de organisatoren van Cultuurstad lagen.

3.5. Het geografisch bereik van Delft 750 jaar Cultuurstad

Delft is ingeklemd tussen Rotterdam en Den Haag, waardoor het verzorgingsgebied relatief klein lijkt. Het verzorgingsgebied buiten Delft bestaat uit: Pijnacker, Nootdorp, Schipluiden, Den Hoorn, De Lier, Hoorn, Naaldwijk, 's Gravenzande, Wateringen, Monster en Maasland. In dit gebied wonen toch nog zo'n 137.650 mensen, wat een behoorlijk publiekspotentieel biedt¹¹. Toch kreeg het aantrekken van regionaal publiek geen prioriteit. Het samenvallen van het Cultuurstadjaar met de viering van 750 jaar stadsrechten werd kennelijk als een goede gelegenheid beschouwd om Delft vooral buiten de eigen regio te promoten. De vraag is in hoeverre het gelukt is om toeristen aan te trekken. Met Delftse Meesters in ieder geval wel. De hoge bezoekcijfers die uit paragraaf 2.1. naar voren komen, geven de indruk dat er ook met de diverse Cultuurstadactiviteiten veel publiek naar Delft is getrokken. Maar op basis van de beschikbare gegevens is nauwelijks aan te geven hoe groot deel van deze, soms massale publieken van buiten de regio kwam¹².

Uit onderzoek onder toeristen in zes oudhollandse steden (van der Weerd 1996) blijkt dat Delft met haar toeristische trekpleisters (het Prinsenhof, de rondvaartboten, aardewerkfabriek 'de Porceleyne Fles' en de Markt) in vergelijking tot gelijksoortige lokaties in andere onderzochte steden (Haarlem, Gouda, Dordrecht, Leiden en Schiedam) rela-

¹¹ Ter vergelijking: de vorige Cultuurstad, Dordrecht, heeft een verzorgingsgebied (exclusief Dordrecht) met ongeveer 162.125 inwoners en Gorinchem, Cultuurstad in 1998, heeft een verzorgingsgebied (exclusief Gorinchem) met 118.000 inwoners.

¹² Er is geprobeerd om informatie over de geografische herkomst te verkrijgen uit reserveringsbestanden van organisaties die Cultuurstadactiviteiten organiseerden. Maar er was nauwelijks sprake van reserveringen en in de zeldzame gevallen waar dit wel kon, werd dit niet systematisch bijgehouden.

tief veel toeristen trekt. Zowel uit Nederland als uit het buitenland. Uit ander onderzoek blijkt dat culturele evenementen, in tegenstelling tot de bekende attracties, meestal een regionale impact hebben. Zo blijkt slechts circa 8% van het publiek van culturele evenementen met een internationale uitstraling afkomstig te zijn uit het buitenland (NRIT 1995).

Voor wat betreft het geografisch bereik van Delft 750 jaar Cultuurstad beschikken we over de volgende gegevens. Uit publieksonderzoek tijdens de Delftdag blijkt dat slechts 10% van het onderzochte publiek uit de regio kwam en 15% van buiten de regio: 75% van dit publiek woont dus in Delft.

Uit het turven van de geografische herkomst van telefonische aanvragen van informatie over Delft 750 jaar Cultuurstad bij het Festivalbureau blijkt dat de helft van de mensen die interesse toonden in het Cultuurstadprogramma in de regio woont en 30% in het overige deel van de Randstad (zie Tabel 4). Ter vergelijking is de verdeling over geografische herkomst bij informatie-aanvragen bij de VVV Delft in 1995 aan de tabel toegevoegd. We zien dat daarbij veel meer Delftenaren en buitenlanders zijn geteld. Dit wijst er op dat de Cultuurstadevenementen relatief vaak de aandacht trokken van bewoners uit de omliggende regio, terwijl daar met de promotie van Delft 750 jaar Cultuurstad geen bijzondere aandacht aan is besteed.

TABEL 4: GEOGRAFISCHE HERKOMST TELEFONISCHE INFORMATIE-AANVRAGEN			VVV 1995	
Delft	5	2%	34700	33%
Regio	110	50%		
overig Randstad	67	30%	(29445)	28%
elders in Nederland	38	18%		
buitenland	0		41005	39%
TOTAAL	220	100%	105150	100%

Bij het overzicht van de VVV is Nederland buiten Delft samengevoegd.

3.6. Samenvatting en conclusies

Structurele samenwerking tussen de organisatoren van Delftse evenementen is een voorwaarde om deze evenementen in het toeristisch beleid te kunnen integreren. Dit komt vooralsnog in Delft niet van de grond en Delft 750 jaar Cultuurstad heeft daar geen directe impuls aan kunnen geven. Door het zoeken naar een samenwerkingsvorm tussen de Stichting Delft 750 jaar Stadsrechten en de Stichting Zuid-Hollandse Cultuursteden werd de voorbereidingstijd verkort en was er lange tijd geen duidelijk aanspreekpunt. Als gevolg hiervan werd de precieze inhoud van het programma laat vastgesteld en was bovendien een deel van het aanbod bij aanvang van het Cultuurstadjaar nog niet bekend. Ook was er geen richtinggevend marketing- en communicatieplan. Deze omstandigheden stonden de samenwerking met organisatoren van bestaande evenementen en citymarketingorganisaties in de weg.

Toch hebben de betrokkenen in Delft kunnen ervaren dat een benoeming tot Zuid-Hollandse Cultuurstad een kader biedt om extra subsidie- en sponsorgelden te werven en extra publiciteit te genereren. De voordelen hiervan, zoals het kunnen realiseren van een uitgebreid evenementenprogramma en het grote(re) publieksbereik dat door deze extra middelen mogelijk is, zijn expliciet geworden. Door de ervaringen met de Cultuurstadorganisatie zijn de diverse actoren zich ook meer bewust geworden dat een betere afstemming op elkaars activiteiten, vroegtijdig overleg en heldere afspraken noodzakelijke voorwaarden zijn voor een succesvol evenementenbeleid. Om dit te realiseren is een langere voorbereidingstijd nodig dan wordt geboden bij de voorbereiding van een Zuid-Hollandse Cultuurstad en er is zeker meer tijd voor nodig dan in Delft uiteindelijk beschikbaar was voor de concrete invulling van het Cultuurstadprogramma.

Voor wat betreft de promotie van culturele evenementen door de plaatselijke VVV is gebleken dat hier een zakelijke basis voor gecreëerd dient te worden. Tevens is gebleken dat het VVV en andere citymarketingorganisaties niet over de nodige flexibiliteit beschikken om in te kunnen spelen op de promotiekansen die eenmalig (en soms in korte tijd ontwikkelde) kunst- en cultuurproducten bieden. Bekende attracties, die altijd of ieder jaar een lange perioden te bezoeken zijn, kunnen veel gemakkelijker publiek van buiten de regio trekken dan eenmalige en/of kortstondige culturele evenementen. Maar we hebben aan het succes van Delftse Meesters kunnen zien dat ook in Delft een zeer groot geografisch bereik mogelijk is met een spraakmakend cultureel evenement, indien dit gepaard gaat met een vroegtijdig gestarte (inter)nationale promotiecampagne. De citymarketingorganisaties in Delft zijn door het succes van de expositie 'Delftse Meesters, Tijdgenoten van Vermeer' geïnspireerd geraakt om te zoeken naar mogelijkheden voor vergelijkbare eenmalige evenementen of nieuwe structurele projecten rond Vermeer.

Het geografisch bereik van andere Cultuurstadonderdelen dan Delftse Meesters is nauwelijks in kaart gebracht. Door boekhouding van telefonische informatie-aanvragen bij het Festivalbureau weten we dat deze informatie-aanvragen vooral afkomstig waren uit de regio (50%) en de rest van de Randstad (30%). Dit is een indicatie dat naast Delftenaren ook bewoners van de regio en de omliggende Randstad een belangrijk publiekspotentieel bieden voor Delftse evenementen.

4. PARTICIPATIE VAN DE LOKALE BEVOLKING

Het bevorderen van de cultuurparticipatie van de lokale bevolking is een belangrijk streven van het Zuid-Hollandse Cultuurstedenproject. Binnen het programma van Delft 750 jaar Cultuurstad lag het zwaartepunt op laagdrempelige evenementen, festivals en straatactiviteiten. Hierdoor konden "brede lagen van de bevolking op een zowel actieve als passieve, maar ongedwongen manier met het kunstenaarsbod in aanraking komen" (van Uythoven 1995). Een eerste voorwaarde voor een breed publieksbereik is dat het potentiële publiek op de hoogte is en zich aangesproken voelt. Daarom gaat dit hoofdstuk eerst in op de bekendheid met en oordelen over het programma van Delft 750 jaar Cultuurstad onder de lokale bevolking¹³. Dit gebeurt aan de hand van een (her)analyse van relevante gegevens uit drie bevolkingsonderzoeken, een publieksonderzoek en twee groepsdiscussies met Delftse jongeren en senioren. Daarna wordt nagegaan in hoeverre er lokaal publiek is bereikt met de verschillende programma-onderdelen. Vervolgens worden indicaties gegeven voor wat betreft het bereik van de leeftijdsdoelgroepen die centraal staan in het Cultuurstedenproject: kinderen, jongeren en senioren. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de registratie van de leeftijd van de productieve en reflectieve deelnemers van Cultuurstadactiviteiten. Omdat in het Cultuurstadprogramma accenten lagen op cultuur-historie, muziek en het aanbod in het pas geopende nieuwe filmhuis Lumen wordt tenslotte onderzocht of er indicaties zijn die duiden op een toegenomen belangstelling voor dit type culturele activiteiten.

4.1. De bekendheid met en waardering voor het Cultuurstadprogramma

In Tabel 5 zijn alle gegevens betreffende de bekendheid met en de waardering over Delft 750 jaar Cultuurstad uit de geanalyseerde onderzoeken op een rij gezet. Met bevolkingsonderzoek in januari 1995 is nagegaan in hoeverre men op de hoogte was van het fenomeen Delft 750 jaar Cultuurstad (zie Tabel 5.a). Het bleek dat men goed wist dat Delft in 1996 zou vieren dat haar stadsrechten 750 jaar bestaan: 71% gaf dit spontaan aan en 17% na een geholpen vraagstelling. Men wist echter nog nauwelijks dat Delft ook Zuid-Hollandse Cultuurstad zou zijn: slechts 1% noemde dit spontaan en 10% geholpen. Er was dan ook toen nog weinig ruchtbaarheid gegeven aan dit feit.

In de groepsdiscussies met Delftse jongeren en ouderen¹⁴ - halverwege het Cultuurstadjaar - signaleerde de deelnemers weliswaar een sterke uitbreiding van de evenementen, maar dit schreven ze volledig toe aan de viering van 750 jaar stadsrechten. Zo vroeg een deelnemer: "Is dat Cultuurstadagebeuren dan al begonnen?". Uit de enquête onder het publiek van de Delftdag - eind augustus 1996 - blijkt dat men tegen het einde van het Cultuurstadjaar iets beter op de hoogte is. Bijna iedere respondent wist van de viering van 750 jaar stadsrechten en 37% wist ook dat Delft 'Zuid-Hollandse Cultuurstad' was. Dit laatste werd overigens nog steeds zelden spontaan aangegeven: door 1% versus de 93% die spontaan het 750-jarige jubileum noemde.

¹³ Wanneer in dit hoofdstuk wordt gesproken over de Delftse bevolking betreft het de inwoners van 15 jaar en ouder, omdat de aan de orde gestelde onderzoeksgegevens dit deel van de bevolking betreffen.

¹⁴ De deelnemers aan deze discussies zijn geselecteerd uit de respondenten van het Stadspanel '95: het gaat om Delftenaren die wel interesse tonen voor culturele activiteiten, maar daar relatief weinig aan deelnemen.

Tabel 5: BEKENDHEID MET EN OORDELEN OVER CULTUURSTADPROGRAMMA

5.a. BEKENDHEID CULTUURSTAD	bekend met 750- jaar stadsrechten		bekend met Cultuurstad	
	%	N	%	N
januari '95 (N=200)				
spontaan	71%	142	1%	3
geholpen	17%	33	10%	19
niet bekend	10%	21	87%	174
WN / GE	2%	4	2%	4
Delftdag (N=125)				
spontaan	93%	116	1%	1
geholpen	5%	6	36%	45
niet bekend	0%	0	61%	76
WN / GE	2%	3	2%	3

5.b. BEKENDHEID PROGRAMMA	Stadspanel '95 (N=1593)		Stadspanel '96 (N=1478)		Delftdag (N=125)	
	%	N	%	N	%	N
ja	24%	387	27%	362	45%	56
enigszins	7%	107	48%	717	28%	35
nee	68%	1076	25%	399	26%	33

5.c. Panel '95 (N=1593)	%	N				
bekend met programma	24%	387	eens	neutraal	oneens	WN / GA
			48%	42%	4%	7%
			45%	43%	7%	5%
			65%	25%	5%	5%

5.d. Panel '96 (N=1478)	%	N				
bekend met programma	60%	886*	eens	neutraal	oneens	WN / GA
			47%	34%	13%	6%
			31%	40%	22%	7%
			13%	48%	31%	8%
			17%	48%	26%	9%
			19%	33%	38%	10%

5.e. Delftdag (N=125)	%	N				
bekend met programma	54%	68	eens	neutraal	oneens	WN / GA
			66%	21%	9%	4%
			49%	31%	12%	8%
			25%	43%	21%	11%
			13%	16%	53%	18%
			12%	12%	69%	7%

WN / GE = weet niet / geen antwoord

* circa 886 respondenten (60% van de totale steekproef) bleken voldoende op de hoogte van het Cultuurstadprogramma om dit te kunnen beoordelen.

Uit verdere analyse blijkt dat het Delftdagpubliek van buiten Delft even goed op de hoogte is van het 750-jarig jubileum als de Delftenaren, maar Delftenaren weten veel vaker dat Delft ook Zuid-Hollandse Cultuurstad is. Bijna de helft (47%) van de Delftenaren weet dit versus 12% van de niet-Delftenaren. Daarnaast blijkt 8% van het Delftdagpubliek bekend te zijn met het thema StadOverBruggen. Opmerkelijk is dat een iets groter percentage (11%) 'Delft Kennisstad' als thema noemt. In paragraaf 3.2. is al aan de orde gekomen dat het Cultuurstadthema wellicht niet goed uit de verf is gekomen.

Tabel 5.b toont de bekendheid met het Cultuurstadprogramma, zoals dat uit de diverse onderzoeken naar voren komt. In het Stadspanel '95 - in het najaar gehouden - geeft 24% van de ondervraagde bevolking aan bekend te zijn met de diverse Cultuurstadevenementen. Één jaar later ligt dit percentage nauwelijks hoger (27%), maar er zijn wel veel meer mensen enigszins op de hoogte (48% versus 7%). Bezoekers van de Delftdag, eind augustus 1996, blijken beter op de hoogte: 45% daarvan is goed bekend met het programma en 28% enigszins.

De Tabellen 5.c tot en met 5.e tonen de waardering voor het programma. Zowel eind 1995 als eind 1996 vindt ongeveer de helft van de bevolking het programma gevarieerd. Het publiek van de Delftdag vindt dit iets vaker (66%). Een gering percentage vindt het programma te weinig gevarieerd, dit percentage neemt echter in de tijd toe: van 4% tot 13%. Kennelijk valt de gevarieerdheid uiteindelijk tegen. Deze tendens is nog sterker voor wat betreft de aantrekkelijkheid van het programma: het percentage dat het programma niet aantrekkelijk vindt, neemt in de tijd toe van 7% tot 22%. Uit verdere analyse blijkt dat senioren het meest positief zijn over het Cultuurstadaanbod.

Bij slechts 13% van de respondenten uit het Stadspanel '96 sloot het programma aan op eigen interesses en één derde zag geen enkele aansluiting. Het Delftdagpubliek zag iets meer aansluiting (25%), maar ook daar voelde toch nog één vijfde deel zich niet direct aangesproken. We moeten hierbij voor ogen houden dat degenen die zich onvoldoende aangesproken voelde door het programma van Delft 750 jaar Cultuurstad om zich hierover te willen informeren, reeds binnen deze groep zijn uitgesloten. De aansluiting op de interesses van de Delftse bevolking lijkt dus gering. Uit de groepsdiscussies met Delftse jongeren en ouderen kwam dit ook naar voren. Het programma wordt weliswaar veelzijdig en divers genoemd, maar ook vrij algemeen en niet specifiek op een bepaalde groep (bijvoorbeeld jongeren) gericht. "Ze hebben gekeken naar het breedste publiek". Ook werd opgemerkt dat het programma minder breed had mogen zijn, omdat men overvoerd raakte.

Een kwart van de bevolking en de helft van het Delftdagpubliek meent dat het programma weinig nieuws biedt. Een gering percentage vindt het programma saai: 19% van de bevolking en 12% van het Delftdagpubliek. Hoger opgeleiden vinden het programma vaker weinig nieuws bieden en saai dan lager opgeleiden.

Uit de groepsdiscussies met inwoners van Delft kwam scherpe kritiek naar voren over de organisatie van Delft 750 jaar Cultuurstad. Men had de indruk dat veel initiatieven van burgers niet gehonoreerd waren en vond dat er veel blunders waren gemaakt. Er werd gewag gemaakt van het feit dat er een programmaboekje is uitgegeven met activiteiten waarvan de helft niet door bleek te gaan. Ook in de berichtgeving in de regionale pers - met name in de eerste helft van 1996 - komt veel kritiek naar voren over de gang van zaken rond Delft 750 jaar Cultuurstad. Maar de toonzetting is tegen het einde van het Cultuurstadjaar veel positiever.

Dat men - ondanks de teleurgestelde verwachtingen en de kritiek die hiervoor ter sprake kwam - uiteindelijk toch een positief beeld over Delft 750 jaar Cultuurstad overhoudt kunnen we uit het volgende opmaken. In het Stadspanel '96 is de respon-

denten een aantal uitspraken voorgelegd, Tabel 6 toont in hoeverre men het met deze uitspraken eens is. We zien dat 40% van de Delftse bevolking vindt dat Delft 750 jaar Cultuurstad een waardevolle aanvulling bood op het reguliere aanbod, 41% is hier neutraal over en 19% vindt dat er geen waardevolle aanvulling is geboden¹⁵. Senioren en - in mindere mate - jongeren zijn het relatief weinig met deze uitspraak oneens. Dat wil zeggen dat deze doelgroepen meer tevreden zijn over de aanvulling die Delft 750 jaar Cultuurstad bood op het reguliere aanbod dan de middelste leeftijdsgroep.

TABEL 6: UITSPRAKEN OVER KUNST- EN CULTUURAAANBOD IN DELFT (Stadspanel '96)			
N = 1478	eens	neutraal	oneens
1. Het programma van Delft 750 jaar Cultuurstad geeft een waardevolle aanvulling op het normale kunst- en cultuuraanbod in Delft	40%	41%	19%
2. Het organiseren van grootschalige, laagdrempelige culturele evenementen is een goede manier om een breed publiek te bereiken met kunst/cultuur	71%	23%	6%
3. Er zou ieder jaar een amateurkunstproductie als de opera François Guyon moeten plaatsvinden	38%	47%	15%
4. Er is te weinig te doen voor ouderen	17%	48%	35%
5. Er is te weinig te doen voor jongeren	40%	38%	22%
6. Het kunst- en cultuuraanbod in Delft speelt voldoende in op de behoeften van de bevolking	29%	49%	22%

4.2. Het bereik van de Delftse bevolking

In de enquête tijdens Delftdag is over zeventien evenementen die in het kader van Delft 750 jaar Cultuurstad plaatsvonden, gevraagd of men bekend was met dit evenement, of men dit had bezocht en zo ja, welk rapportcijfer dit evenement krijgt. In het Stadspanel '96 is dezelfde vraag met betrekking tot negen evenementen gesteld. De antwoorden op deze vragen zijn in Tabel 7 gerapporteerd¹⁶. We zien dat onder de meest bekende evenementen (door 70% of meer genoemd) vanzelfsprekend de bestaande Delftse evenementen vallen die in het Cultuurstadprogramma zijn opgenomen. Van de evenementen die voor het eerst plaats vonden, zijn Delftse Meesters, de viering van de stadsverjaardag, de Delft 750 Spelen, de Nostalgische Kermis, het Muziekweekend (met de burgertaptoe) en de Historische Dag het meest bekend. Hoge bekendheidspercentages (circa 60%) kregen ook de opera François Guyon en de Dag van het Belgische paard. Tabel 7 toont ook in hoeverre bepaalde evenementen relatief veel of juist weinig door Delftenaren zijn bezocht (zie het leesvoorbeeld onderaan de tabel). Zo zien we dat Delftse Meesters relatief weinig door Delftenaren is bezocht.

¹⁵ De overige uitspraken uit Tabel 6 komen elders in dit hoofdstuk aan de orde.

¹⁶ Van het Delftdagpubliek woont 74% (92 respondenten) in Delft: de uitkomsten in deze paragraaf uit dit onderzoek betreffen alleen de Delftenaren. Deze steekproef is weliswaar te klein om representatief te zijn, maar het heeft dezelfde leeftijdsverdeling als binnen de Delftse bevolking, waardoor het een aardige indicatie geeft. Uit het Stadspanel '96 - dat wel representatief is voor de Delftse bevolking - komt dan ook een zelfde beeld naar voren voor wat betreft de bekendheid en het bezoek van de evenementen.

TABEL 7: WAARDERING VOOR (CULTUURSTAD)EVENEMENTEN DOOR DELFTENAREN								
evenement	bezoek cijfer	R01	bekend	R02	bezoekt	R03		gemiddeld cijfer
Delftse Meesters (Prinsenhof) Stadspanel '96	133.787	1	94% 87%	1 1	28% 19%	2 3	- -	8.3 8.1
Viering stadsverjaardag Stadspanel '96	6.000	3	70% 84%	1 1	28% 25%	2 2	+ +	7.0 6.8
Opera François Guyon	5.060	3	60%	2	12%	3	=	8.0
750 Spelen (in de wijken) Stadspanel '96	32.000	2	83% 82%	1 1	45% 24%	1 2	+ =	7.5 6.9
Keramiekexpositie	8.073	3	34%	3	5%	4	-	7.3
Studenten feliciteren Delft	6.000	3	48%	3	15%	3	=	7.1
Vertel- en filmfestival	568	4	37%	3	9%	4	=	7.9
Mini-opera Hannes, niet hoger	2.129	4	37%	3	5%	4	=	7.8
Mooi Weer Spelen Stadspanel '96	55.000	2	90% 86%	1 1	47% 32%	1 1	+ +	7.7 7.7
Delft 750 jaar geleden	4.000	4	44%	3	15%	3	+	7.0
Nostalgische Kermis Stadspanel '96	26.000	2	64% 78%	2 1	40% 27%	1 2	+ =	6.7 6.3
Muziekweekend (met taptoe) Stadspanel '96	14.850	3	89% 83%	1 1	36% 15%	1 3	+ =	8.2 7.5
Grachtenconcerten	4.550	4	80%	1	27%	2	+	7.7
Architectuurdagen	*	*	41%	3	10%	3		7.6
Dag van het belgisch paard	5.000	3	58%	2	25%	2	+	8.3
African Music Festival	6.000	3	73%	1	8%	4	-	7.6
Oude Stijl Jazzfestival	35.000	2	85%	1	49%	1	+	7.7
Delftdag Stadspanel '96	60.000	1	89%	1	49%	1	=	7.3 7.0
Historische Dag (panel '96)	60.000	2	79%	1	25%	2	=	7.2
Open Monumentendag (panel '96)	36.070	2	85%	1	22%	2	=	7.6

R01: rangorde bezoekcijfers

- 1 = meer dan 60.000
- 2 = 20.000 tot 60.000
- 3 = 5.000 tot 20.000
- 4 = 500 tot 5.000

R02: rangorde bekendheid

- 1 = 70% of meer
- 2 = 50% tot 70%
- 3 = minder dan 50%

R03: rangorde bezoek Delftenaren

- 1 = 30% tot 50%
- 2 = 20% tot 30%
- 3 = 10% tot 20%
- 4 = minder dan 10%

Leesvoorbeeld discrepantie tussen R01 en R03:

Delftse Meesters behoort tot de evenementen met het hoogste aantal bezoekers (R01=1), maar staat voor wat betreft het percentage Delftenaren dat dit evenement bezocht voor wat betreft het Delft-dagonderzoek op de tweede plaats (R03=2) en voor wat betreft de uitkomsten van Stadspanel '96 op de derde plaats (R03=3). Dit evenement is dus relatief weinig bezocht door Delftenaren, wat aangegeven is met een -. Relatief veel bezocht door Delftenaren is aangegeven met +. Indien de rangorde van het bezoekcijfer gelijk is aan de rangorde van het bezoek door Delftenaren staat er een =.

Uit publieksonderzoek tijdens Delftse Meesters blijkt dan ook dat slechts 6% van het totale publiek uit Delft afkomstig was¹⁷. Ook de keramiekexpositie en het African Music Festival zijn relatief weinig door Delftenaren bezocht. De 750 Spelen in de wijken zijn relatief vaak door Delftdagbezoekers bezocht, dit geldt echter niet voor de wat meer betrouwbare steekproef binnen het Stadspanel.

Inwoners van Delft lijken relatief vaak de grote buitenactiviteiten (de jubileumviering op de markt, de Mooi Weer spelen, de Nostalgische Kermis, de dag van het Belgisch paard, het Jazzfestival, het Muziekweekend en de Grachtenconcerten) te hebben bezocht. Ook de gratis toegankelijke expositie 'Delft 750 jaar geleden' lijkt relatief vaak door Delftenaren bezocht. Het Delftdagpubliek geeft over het algemeen iets vaker aan een evenement bezocht te hebben dan de respondenten uit het Stadspanel. Uit deze bevolkingsenquête blijkt dat 63% van de bevolking minstens één van de negen voorgelegde Cultuurstadevenementen heeft bezocht: 23% bezocht één van deze evenementen en 8% bezocht er vijf of meer. Lager opgeleiden geven iets vaker aan geen van de genoemde evenementen te hebben gezocht (44%) dan de hoger opgeleiden (35%). Gezien de grote verschillen in culturele activiteit die doorgaans worden gevonden tussen deze opleidingsgroepen, is dit verschil opvallend gering.

Tabel 7 toont ook de gemiddelde rapportcijfers die de diverse evenementen kregen van degenen die dit bezochten. De in de enquête opgesomde evenementen kregen allemaal een ruime voldoende of dikke acht. Met gemiddeld een 6.3 is de Nostalgische Kermis het laagst gewaardeerd: dit evenement wordt overigens door jongeren gemiddeld hoger gewaardeerd. Evenementen die de hoogste cijfers (gemiddeld 8.0 of hoger) kregen, zijn: Delftse Meesters, François Guyon en de dag van het Belgische paard. Senioren blijken Delftse Meesters, het Muziekweekend en de Open Monumentendag relatief hoog te waarderen. Lager opgeleiden waarderen de viering van stadsverjaardag, het Muziekweekend en de Delftdag relatief hoog.

Uit de instemming met de in Tabel 6 (zie p. 26) weergegeven uitspraken, zien we dat de uitspraak dat "het organiseren van grootschalige, laagdrempelige culturele evenementen een goede manier is om een breed publiek te bereiken" de meeste weerklank vindt bij de Delftse bevolking: 71% is het met deze uitspraak eens. Alhoewel uit de volgende bloemlezing uit het door de regionale pers opgetekende commentaar van publiek van de diverse evenementen, blijkt dat juist de kleinschaligheid van de Delftse evenementen in goede aarde valt. Naar aanleiding van het African Music Festival: "Ik ben nog nooit naar zoiets geweest en vind het heel gezellig" en "Dit festival behoort tot de leukste festival van Nederland. Een belangrijke reden daarvoor is de uiterst ongecompliceerde sfeer die ontstaat" (Delftse Post 7-8-1996, Haagse Courant 5-8-1996). Naar aanleiding van het Delfts Jazz Festival: "Alles is hier zo gezellig bij elkaar, in Rotterdam ligt alles veel te ver uit elkaar" en "Kleinschalig en informeel. Heerlijk ontspannend" (Delftse Courant 26-8-1996). Naar aanleiding van Westerpop: "Ik ga eigenlijk nooit naar popfestivals, maar dit is toch wel leuk: je komt nog eens mensen uit de straat tegen" en "Het is altijd weer leuk om oude bekenden te zien" (Delftse Post 11-9-1996). Ook uit de groepsdiscussie met Delftse jongeren en ouderen komt de kleinschaligheid en 'knusheid' van Delft als sterk punt naar voren. Men maakt regelmatig opmerking in de richting van 'doe maar gewoon en hou het gezellig'. Bijvoorbeeld: "Delft zit ingeklemd tussen Rotterdam en Den Haag en zal altijd het onderspit delven vergeleken bij deze steden. Je kan je afvragen of we alles in huis moeten hebben: het lijkt wel een dorp dat een stad wil zijn."

¹⁷ Dit onderzoek vond echter een week voor de gratis openstelling voor Delftenaren plaats, waar 3.782 Delftenaren op afkwamen. Het percentage Delftenaren onder het publiek van deze expositie zal in werkelijkheid dus iets hoger liggen dankzij deze extra impuls, maar blijft gering.

Van degenen die eind 1995 geïnformeerd waren, nam 65% zich voor onderdelen van het Cultuurstadprogramma te bezoeken. Opvallend is dat bewoners uit de binnenstad minder enthousiast waren over het programma dan degenen die elders wonen, maar desalniettemin meer geneigd zijn om Cultuurstadactiviteiten te gaan bezoeken. Men zou denken dat dit het gevolg is van het feit dat de meeste activiteiten in hun directe woonomgeving plaatsvinden, terwijl de overige Delftenaren speciaal hiervoor naar de binnenstad moeten gaan. Uit de uitgebreide set gegevens over culturele activiteiten van Delftenaren uit het Stadspanel '95 blijkt echter dat binnenstadbewoners systematische cultureel actiever en meer kunstzinnige en culturele interesses hebben dan de bewoners uit de overige wijken¹⁸. De hogere culturele activiteit van binnenstadbewoners blijkt dus niet zo zeer het gevolg van het feit dat ze dichterbij het kunst- en cultuuraanbod wonen, maar heeft meer te maken met hun relatief grote belangstelling voor kunst en cultuur. Het kan zijn dat dit één van de redenen is waarom ze in de binnenstad zijn gaan wonen, maar het is ook mogelijk dat het wonen in de binnenstad hen gevoeliger maakt voor het kunst- en cultuuraanbod.

Op basis van het voorafgaande kunnen we concluderen dat het belangrijk is dat de cultuurparticipatie van bewoners van de meer verder weg gelegen wijken wordt gestimuleerd. Delft 750 jaar Cultuurstad lijkt daar een steentje toe te hebben bijgedragen. Uit de analyse van de invloed van de woonplek op het bezoek aan de in de enquêtes genoemde evenementen blijkt namelijk dat de meeste evenementen - ondanks de geconstateerde verschillen bij de voornemens - niet vaker door binnenstadbewoners zijn bezocht dan door de overige Delftenaren. Alleen bij de viering van de stadsverjaardag, de Mooi Weer Spelen en de Historische dag is dit het geval.

4.3. De productieve en reflectieve deelname van kinderen, jongeren en senioren

Drie specifiek benoemde doelgroepen van het Zuid-Hollandse Cultuurstedenproject zijn kinderen, jongeren en senioren. Om na te kunnen gaan in hoeverre deze groepen zijn bereikt is de leeftijd geregistreerd van productieve en reflectieve deelnemers aan door het Festivalbureau georganiseerd of gesubsidieerde activiteiten. Grafiek 5a toont de verdeling over leeftijd¹⁹. Hierbij is binnen de productieve deelname onderscheid gemaakt tussen sport en spel en overige (kunstzinnige) bezigheden. In Grafiek 5b zijn deze gegevens vergeleken met de leeftijdsverdeling binnen de Delftse bevolking. We zien dat kinderen tot 13 jaar zeer sterk oververtegenwoordigd zijn: zowel bij sport en spel als bij kunstzinnige activiteiten. Jongeren zijn behoorlijk oververtegenwoordigd bij sport en spel en goed vertegenwoordigd bij kunstzinnige activiteiten. Als gevolg van de sterke oververtegenwoordiging van de jeugd, zijn volwassenen en senioren ondervertegenwoordigd.

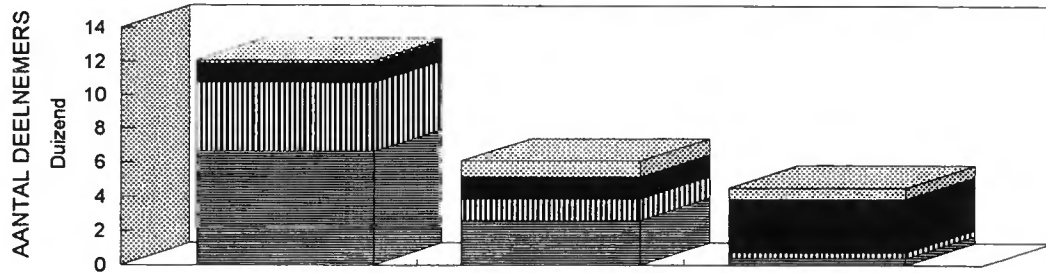
¹⁸ Binnenstadbewoners bezoeken niet alleen vaker Delftse musea (23% bezocht het Prinsenhof versus 14% van de overige Delftse bevolking, 14% bezocht Volkenkundig museum Nusantara versus 8%, 8% bezocht de Archiefdienst versus 2%, etc.), maar gaan ook vaker naar het theater (17% bezocht een theater in Delft versus 9% en 43% bezocht een theater buiten Delft versus 23%) en beoefenen ook vaker een kunstzinnige hobby (8% zingt versus 5%, 17% musicert versus 8%, 10% tekent versus 4%, etc.) Alleen toneelspelen, stildansen en twirl doen binnenstadbewoners niet vaker. Bovendien zouden ze ook vaker een kunstzinnige activiteit willen ondernemen (9% wil gaan toneelspelen versus 3%, 9% wil zingen versus 4%, 13% wil tekenen versus 7%, etc.) Hierbij is alleen musiceren en twirl niet populairder onder de binnenstadbewoners.

¹⁹ Uit Tabel 1 (zie p. 6) blijkt dat de totaal getelde productieve deelname aan door het Festivalbureau georganiseerde of deels gesubsidieerde activiteiten (type 1 en 2) 23.487 is, voor wat betreft 18.170 deelnemers (77%) is de leeftijd geregistreerd. Van de betreffende reflectieve deelnemers is de leeftijd van alle 4.545 deelnemers geregistreerd.

5a

Delft 750 jaar Cultuurstad

Productieve (sport & spel en overige activiteiten) en Reflectieve deelname naar leeftijd

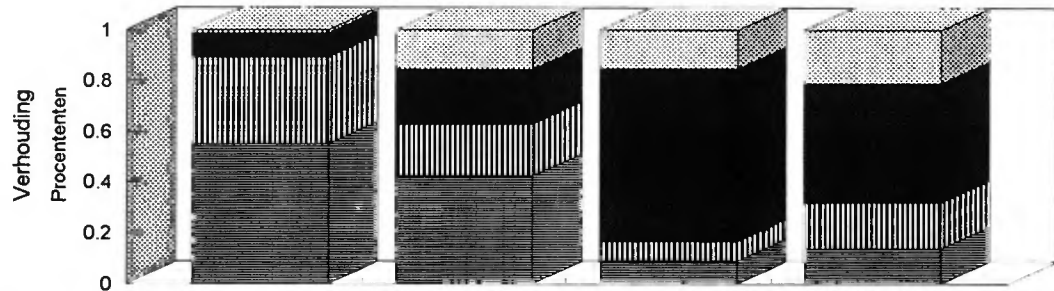
DISCIPLINES	sport & spel	kunstzin. activiteiten	reflectief
■ 0-12	6649	2601	414
▨ 13-25	4087	1258	350
■ 26-55	1168	1310	3094
▨ 55+	147	950	687

Letty Ranshuysen: onderzoek cultuurdeelname
Louis Zeeman: computer en grafieken

5b

Delft 750 jaar Cultuurstad

Productieve (sport & spel en overige activiteiten) en Reflectieve deelname naar leeftijd

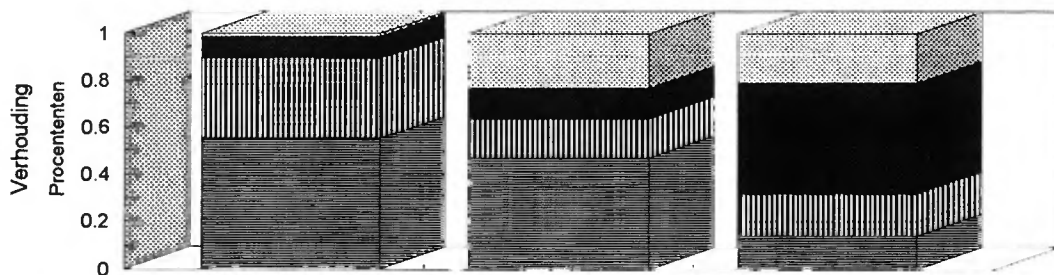
TYPE ACTIVITEIT	sport & spel	kunstzin. activiteiten	reflectief	Deltse bevolking
■ 0-12	55%	43%	9%	14%
▨ 13-25	34%	21%	8%	18%
■ 26-55	10%	21%	68%	47%
▨ 55+	1%	16%	15%	21%

Letty Ranshuysen: onderzoek cultuurdeelname
Louis Zeeman: computer en grafieken

5c

Delft 750 jaar Cultuurstad

Leeftijds verdeling productieve deelname 750 Spelen

TYPE ACTIVITEIT	sport & spel	kunstzin. activiteiten	Deltse bevolking
■ 0-12	55%	47%	14%
▨ 13-25	34%	17%	18%
■ 26-55	10%	13%	47%
▨ 55+	1%	23%	21%

Letty Ranshuysen: onderzoek cultuurdeelname
Louis Zeeman: computer en grafieken

Bij de reflectieve deelname zijn kinderen en jongeren juist ondervertegenwoordigd. Ook senioren zijn hiermee niet erg goed bereikt. Dit type activiteiten bereikte vooral de 26 tot 55 jarigen.

Het is niet duidelijk in hoeverre het bij deze productieve en reflectieve deelnemers om Delftenaren gaat. Bekend is dat aan het muziekweekend en het kinderkorenfestival amateurmusici uit het hele land meededen en dat de rondleidingen tijdens de Architecturdagen ook veel mensen van buiten Delft trokken. Een project waarvan vrijwel zeker is dat hiermee Delftenaren zijn bereikt, is de Delft 750 Spelen die in zes verschillende wijken plaatsvond (zie intermezzo p.11). Ruim de helft (59%) van de gemeten productieve deelname vond plaats binnen deze Spelen. Hiervan deed de meerderheid (87%) mee aan sport en spel, de overige 13% participeerde in kunstzinnige activiteiten. Grafiek 5c toont hoe de deelname aan sport en spel en aan kunstzinnige activiteiten binnen de Delft 750 Spelen over leeftijd is verdeeld. De deelnemers aan sport en spel (waarvan de leeftijd geregistreerd kon worden), deden allemaal mee - binnen de Delft 750 Spelen: hierdoor blijft het patroon voor wat betreft sport en spel hetzelfde als in Grafiek 5b. We zien echter dat de kunstzinnige activiteiten die in de eigen wijken plaatsvonden jongeren slechter bereiken, terwijl kinderen en - meer nog - senioren hier juist beter mee worden bereikt dan met het kunstzinnige aanbod buiten de woonomgeving.

Met twee productieve binnenschoolse kunsteducatieprojecten die binnen Delft 750 jaar Cultuurstad zijn georganiseerd - de ontwerpwedstrijd Droomeiland en het Bruggenproject (zie intermezzo p.32) - zijn ook hoofdzakelijk Delftenaren bereikt. Niet alle deelname aan Kunsteducatie is hiermee echter geregistreerd. Ten eerste loopt het educatieproject voor basisonderwijs 'Bruggen' nog door na 1996, zodat daar nog meer kinderen mee zullen worden bereikt. Bovendien is met een aantal onderdelen van het jaarlijkse Kunsteducatie-aanbod van de Vrije Akademie Westvest voor basisscholen (het Kunstmenu), op eigen initiatief aangesloten op Delft 750 jaar Cultuurstad. Het blijkt dat deze projecten tot eind 1996 door 1.658 kinderen uit het basisonderwijs (ruim 20% van de basisschoolpopulatie) en door 385 leerlingen uit het voortgezet onderwijs is deelgenomen. Wanneer we deze deelname aan binnenschoolse projecten meerekenen, zijn kinderen nog optimaler bereikt met productieve activiteiten in het kader van Delft 750 jaar Cultuurstad dan reeds uit de eerdere gegevens naar voren kwam.

Ten aanzien van het bereik van kinderen en jongeren dienen nog twee zaken te worden vermeld. Ten eerst dat aan alle basisscholen het jubileumboek 'Delft, het complete verhaal' is toegestuurd met honderd speciale lesboekjes. Ook aan alle leerlingen in het Voortgezet Onderwijs en alle eerstejaars studenten aan de Technische Universiteit is een exemplaar van dit boek aangeboden.

Ten tweede blijkt dat bij de organisatie van veel Cultuurstadactiviteiten een groot aantal vrijwilligers betrokken waren, waaronder veel studenten van de Technische Universiteit. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de opera 'François Guyon'(zie p.35), bij 'Studenten feliciteren Delft' (zie p.11), bij de ontwerpwedstrijd 'Droomeiland' (zie p. 32) en bij de Technologiedag. Studenten behoren veelal tot de doelgroep jongeren: via hun deelname aan de organisatie van uiteenlopende activiteiten is de betrokkenheid van deze groep jongeren gerealiseerd. Hierbij dient als kanttekening te worden gemaakt dat studenten doorgaans cultureel actiever zijn dan hun leeftijdgenoten. Dit maakt het bereiken van werkende jongeren en scholieren meer urgent. Het is op basis van de beschikbare gegevens helaas niet aan te geven in hoeverre deze groepen actief aan Cultuurstadactiviteiten hebben meegedaan. Wel blijkt uit het Stadspanel '96 dat jongeren minder vaak één of meer Cultuurstadevenementen bezochten dan personen in de leeftijd van 26 tot en met 55 jaar, maar wel weer vaker dan 55-plussers.

Tot slot kunnen we op basis van de meningen over de geschiktheid van het Delftse kunst- en cultuuraanbod voor jongeren en ouderen (zie uitspraken 4 en 5 in Tabel 6, p.26) nog nagaan in hoeverre het cultuuraanbod voor deze doelgroepen naar de beleving van de Delftenaren extra aandacht verdienen. Voor senioren lijkt er op het eerste gezicht voldoende te doen op cultureel gebied: slechts 17% van de bevolking vindt dat er te weinig voor hen is. Maar uit verdere analyse blijkt dat de senioren zelf vaker ontevreden zijn: 24% van de senioren vindt dat er te weinig culturele activiteiten voor hen zijn. De jongeren komen nog veel meer te kort. Dat vindt niet alleen 40% van de Delftse bevolking, maar uit verdere analyse blijkt dat 54% van de jongeren die mening is toegedaan. Opvallend is dat lager opgeleiden vaker cultureel aanbod missen - zowel voor jongeren als voor ouderen - dan hoger opgeleiden.

BINNENSCHOOLSE KUNSTEDUCATIE

ONTWERPWEDSTRIJD DROOMEILAND

De Ontwerpersvereniging Delft Design organiseerde een ontwerpwedstrijd voor leerlingen uit de hoogste groepen van de Delftse basisscholen. Men wilde kinderen bewust maken van architectuur en stedenbouw in hun eigen omgeving en hun ruimtelijk inzicht stimuleren. Onder begeleiding van ontwerpers van Delft design en docenten en studenten van de Technische Universiteit ontwierpen 300 kinderen een eiland dat niet groter mocht zijn dan drie hectare en plaats moest bieden voor zo'n tachtig mensen. In het kader van deze wedstrijd vielen diverse excursies en een dialyzing. De resultaten van de wedstrijd werden geëxposeerd in de hal van de faculteit Bouwkunde. Dit project is niet gesubsidieerd door Delft 750 jaar Cultuurstad, maar wel publicitair ondersteund.

BRUGGEN

Binnen het Kunstmenu voor het basisonderwijs is voor de groepen 1,2 en 3 een beeldend project opgenomen, waarbij zes lesuren worden besteed aan het kijken naar, praten over en bouwen van bruggen. Hieraan hebben, tot eind 1996, 1303 kinderen deelgenomen. Dit project is gesubsidieerd door Delft 750 jaar Cultuurstad.

Onderstaand kunsteducatieprojecten zijn ontstaan op initiatief van de Vrije Akademie Westvest (zonder Cultuurstadsubsidie)

DELFT 750 JAAR

Lessuggesties voor de groepen 1 tot en met 8 die aan alle basisscholen zijn toegestuurd. Het bereik hiervan is niet bekend, maar gezien de extra aanvragen die hiervoor zijn ingediend bij de Vrije Akademie Westvest, is hier intensief gebruik van gemaakt.

DELFTSE KAMER TE KIJK

Een op het Vermeer-interieur in het Museum Huis Lambert van Meerten aansluitend project waar 1011 leerlingen uit de groepen 4,5 en 6 uit het basisonderwijs aan hebben deelgenomen.

DELFTSE MEESTERS, TIJDGENOTEN VAN VERMEER

Een op Delftse Meesters aansluitend project waar 501 leerlingen uit de groepen 7 en 8 uit het basisonderwijs en 385 leerlingen uit het voortgezet onderwijs aan hebben deelgenomen.

BLOKKEN

Een tentoonstellingsproject over stedenbouw bestaande uit een kist met 370 blokken met een plattegrond, handleiding en videoband aan de hand waarvan kinderen een eigen stad kunnen ontwerpen. Hier hebben 116 leerlingen uit de groepen 6, 7 en 8 gebruik van gemaakt.

IN GESPREK MET VERMEER

Een project dat aansluit op de in het kader van Delft 750 jaar Cultuurstad georganiseerde moderne kunsttentoonstelling in het Museum Prinsenhof dat begin 1997 plaats zal vinden.

VERLENGDE SCHOOLDAG

Met enkele activiteiten in het programma van de verlengde schooldag voor onderwijsvoorrangscholen is ook ingesprongen op Delft 750 jaar Cultuurstad. Hier hebben 30 leerlingen aan meegedaan.

4.4. Toename belangstelling voor cultuur-historie, muziek(theater) en filmhuis Lumen

In het Cultuurstadprogramma lagen accenten op cultuur-historie, muziek en het aanbod in het pas geopende nieuwe filmhuis Lumen. Er is gezocht naar indicaties voor een toegenomen belangstelling voor deze culturele activiteiten tijdens het Cultuurstadjaar.

Cultuurhistorie

Van het publiek aan en de deelnemers van het kunst- en cultuuraanbod binnen Delft 750 jaar Cultuurstad is 19% (circa 70.000 mensen) bereikt met cultuur-historische activiteiten. De deelname aan cultuur-historie dient aangevuld te worden met gegevens over de afname van de cultuurhistorische publikaties die in het kader van Delft 750 jaar Cultuurstad zijn uitgegeven. Zo is er het jubileumboek 'Delft, het complete verhaal'. Dit zeer toegankelijke boek is niet alleen verspreid via scholen, maar kon ook worden aangeschaft tegen inlevering van een via de Delftse Post verspreide kortingsbon. Hier werd door 1.250 mensen gebruik van gemaakt. Door de grote belangstelling voor dit boek is het reeds enige malen herdrukt. Een ander voorbeeld is het door Vrouwen Organisatie & Coördinatie Delft uitgegeven boek 'Delftse vrouwen van vroeger over Delftse vrouwen van nu'. Daarnaast verschenen een aantal speciale afleveringen over 750 jaar Delft in de historische reeks 'Ach Lieve Tijd. Verder werd uitgebracht: 'Delft 15 april 1246', 'Beelden in Delft', 'Kerk zijn in Delft', 'Monumenten in Delft' en 'Romeinen, bankiers en gastarbeiders'. Ook zijn er diverse catalogi verschenen bij cultuur-historische tentoonstellingen. Het is niet gelukt om de afname van deze uitgaven in kaart te brengen, maar ook hiermee zullen Delftenaren zijn bereikt.

In de bevolkingsenquête in januari 1995 is gevraagd naar de interesse voor enkele geplande Cultuurstadactiviteiten. Men bleek het meest geïnteresseerd in een 'historisch weekend': 85% was hier in geïnteresseerd en 54% dacht dit zelf te zullen bezoeken. Ook in de groeps gesprekken met Delftse jongeren en ouderen kwam belangstelling voor cultuur-historie naar voren. Uit veel onderzoek naar cultuurdeelname blijkt echter dat interesse in een bepaalde cultureel aanbod niet meteen leidt tot daadwerkelijke deelname. Op basis van uitkomsten uit het Stadspanel '96 is gekeken of het uitgebreide cultuur-historische aanbod binnen het Cultuurstadprogramma Delftenaren heeft gestimuleerd om cultuur-historische instellingen te bezoeken²⁰. Behalve een geringe toename in het percentage Delftenaren dat Museum Prinsenhof bezocht (van 17% naar 21%) zijn er geen aanwijzingen gevonden. Het Museum Lambert van Meerten en de Archiefdienst zijn dus in 1996 niet vaker door Delftenaren bezocht dan daarvoor. Dat is vreemd in het licht van de geconstateerde toename van de bezoekcijfers van deze instellingen (zie Tabel 3, p.10). Kennelijk zijn de extra bezoeken met name door mensen van buiten Delft gebracht. Voor wat betreft het Museum Prinsenhof was dit al geconstateerd naar aanleiding van de in paragraaf 4.2. besproken onderzoeksuitkomsten. Maar volgens deze uitkomsten zou de Archiefdienst wel meer door Delftenaren bezocht moeten zijn. Deze extra bezoeken van Delftenaren zijn echter door de geringe omvang hiervan niet te achterhalen via bevolkingsonderzoek²¹.

²⁰ Er is gekeken of er een toename is te bespeuren voor wat betreft het percentage respondenten dat deze instellingen bezocht, het gemiddeld aantal bezoeken en de waardering. Bovendien is nagegaan of er sprake was van een afname in de invloed van opleiding en leeftijd op het bezoek, want dit zou duiden op een breder bereik van de cultuur-historische instellingen.

²¹ De geschatte toename in 1996 in het bezoek aan de Archiefdienst bedroeg slechts 387 bezoekers. Uit het feit dat het opgegeven bezoek aan theatervoorstellingen in Delft is verdubbeld (van 11% in 1995 naar 24% in 1996) - hoogstwaarschijnlijk als gevolg van de opening van het nieuwe theater De Veste - blijkt dat een

Filmhuis Lumen

Het gemeentelijke beleid ten aanzien van het filmhuis is gericht op investeren in plaats van subsidiëren. Het filmhuis, waar circa 80 vrijwilligers werkzaam zijn, dient steeds minder van gemeentesubsidies afhankelijk te zijn en een eigen markt op te bouwen. De ruime aandacht in het programma van Delft 750 jaar Cultuurstad voor het begin 1996 geopende nieuwe Filmhuis Lumen moest ondersteuning bieden aan een verdere publieksuitbouw. Vergeleken met het massale bereik van de diverse Cultuurstadevenementen valt het bereik van het door Cultuurstad gesteunde aanbod in Filmhuis Lumen (1.116 bezoekers, zie intermezzo) in het niet. Ten opzichte van het bezoekerscijfer over 1996 van het Filmhuis is dit bereik ook zeer gering: 4% van het totale Filmhuispubliek vond plaats in het kader van een Cultuurstadactiviteit. De in paragraaf 2.2. geconstateerde verdubbeling van het filmhuispubliek is dus meer het gevolg van de nieuwe lokatie, dan van het door Cultuurstad gesteunde aanbod. Uiteraard is het wel mogelijk dat de aandacht in de media voor de door Cultuurstad gesteunde festivals indirect een steentje heeft bijgedragen aan deze publiekstoeename.

FESTIVALS IN FILMHUIS LUMEN

HET LICHT VAN VERMEER

Het Filmhuis Lumen opent met dit festival met films waarin de invloed van Vermeer zichtbaar is. Dit aanbod voor echte film liefhebbers zorgde niet zo zeer voor nieuw publiek voor het Filmhuis (het trok 530 toeschouwers, waarvan bijna de helft een vrijkaartje had), maar zorgde voor landelijke aandacht voor het nieuwe filmhuis in Delft. Er waren lovende recensies in landelijke dagbladen en het speciaal samengestelde programma ging op tournee langs andere filmhuizen.

VERTEL- EN FILMFESTIVAL

Aansluitend op het over diverse Delftse locaties verspreide vertelfestival, werd in het Filmhuis Lumen een klein festival met aan Delft gerelateerde films gepresenteerd. Deze films werden door 46 mensen bekeken. Daarnaast kwamen 138 mensen naar een verhaal luisteren in het Filmhuis. Ook organiseerde het Filmhuis een filmvertoning in de open lucht, waar circa 120 mensen naar kwamen kijken.

VIRTUAL REALITY FESTIVAL

Een festival met films waarin de moderne media een belangrijke rol spelen: in de technische realisatie of als onderwerp. Op dit driedaagse festival kwamen 402 mensen af, waarvan slechts 6% met een vrijkaartje.

Muziek(theater)

In het programma van Delft 750 jaar Cultuurstad was ruime aandacht voor muziek en bijzondere aandacht voor muziektheater (zie intermezzo p.35). 20% van het met kunst- en cultuuraanbod bereikte publiek (zo'n 71.500 mensen) kwam naar muziekkuitvoeringen die varieerden van pop via harmonie en fanfare tot klassiek en 2% kwam naar een muziektheateruitvoering (7.200 mensen). In Hoofdstuk 2 is al geconstateerd dat het bereik van muziektheater relatief groot is, gezien het feit dat het hierbij om besloten voorstellingen ging met een veel minder laagdrempelig karakter dan de meeste muziekkuitvoeringen die binnen Delft 750 jaar Cultuurstad plaatsvonden. De opera François Guyon blijkt zeer goed door de Delftenaren te zijn gewaardeerd. Dit blijkt niet alleen uit het relatief hoge rapportcijfer hiervoor (zie Tabel 7, p. 27), maar ook uit de instemming met de uitspraak "er zou ieder jaar een amateurkunstproductie als de

toename wel degelijk is te traceren is als deze maar omvangrijk genoeg is.

opera François Guyon moeten plaatsvinden" (zie uitspraak 3 in Tabel 6, p.26). Slechts 15% van de Delftse bevolking was het met deze uitspraak oneens en 38% onderschreef deze mening.

De productieve deelname aan muziek(theater) is ook opvallend groot: de helft van de productieve deelnemers aan kunstzinnige activiteiten zijn amateurmusici of -zangers²².

BELANGRIJKE MUZIEKACTIVITEITEN

DE OPERA 'FRANÇOIS GUYON'

Op initiatief van enkele leden van het Delftse Studenten Muziek Gezelschap Krashna Musika werd een opera geproduceerd over de moordenaar van Willem van Oranje. De componist Kees Olthuis en librettist Ruud van Megen gaven gestalte aan deze opera. Behalve door Delft 750 jaar Cultuurstad werd dit project ook gesteund door zo'n dertig sponsors en subsidiënten. Naast tien professionele muziektheatermakers en dertien professionele solisten deden het koor en het orkest van Krashna Musika en het orkest van Krashna Musika mee, waaraan in totaal 140 mensen deelnemen. Daarnaast waren er zo'n 30 vrijwilligers betrokken bij de acquisitie, productie, publiciteit, decorbouw en costumering en 21 mensen volgden een speciale kap- en grimeercursus om het kap- en grimewerk bij deze productie te kunnen uitvoeren. De opera kreeg landelijke aandacht doordat de openbare repetitie in de hal van het Centraal Station in Den Haag in het televisiejournaal kwam. De tien uitvoeringen waren uitverkocht, wat betekent dat deze "krachtige opera met sterke hoofdrollen" (Delftse Courant, 16-4-1996) door 4.700 mensen is bezocht. Eind 1996 kwam er een door diverse bedrijven gesponsorde CD uit met de muziek uit deze opera.

DE MINI-OPERA 'HANNES NIET HOGER'

Een 20 minuten durende opera voor kinderen en volwassenen die tien dagen lang tussen 19.30 uur en 20.30 uur vijf keer werd opgevoerd. De opera werd door Theatergroep Maccus uitgevoerd in een speciaal daarvoor op de markt naast de Nieuwe Kerk opgebouwd object. De muzikale begeleiding werd verzorgd door het carillon van de Nieuwe Kerk. Er kwamen 2.129 mensen luisteren.

MUZIEKWEEKEND

Het eerste zomerweekend in 1996 in Delft is muzikaal gevierd. Van vrijdag 21 juni tot en met 23 juni was er overal in Delft muziek van velerlei aard en herkomst te beluisteren. Vrijdagavond was er een taptoe op de Markt, waaraan circa 500 muzikanten van acht korpsen uit geheel Nederland aan deelnamen. Deze taptoe werd door 3.200 mensen bezocht. Zaterdag was er een jeugd taptoe waar zo'n 400 muzikanten aan deelnamen en circa 1.750 mensen op afkwamen. Daarnaast werd er op zeven locaties in de binnenstad lichte muziek ten gehore gebracht als popmuziek, wereldmuziek, hip hop, bigband en harmonie/fanfaren uitgevoerd door harmonie-orkesten, koren, zangers, Caraïbische bands, muziekgroepen uit Delftse zustersteden en kindermuzikanten. Zondagochtend werd er een muzikale wandeling georganiseerd langs diverse monumentale panden in de binnenstad waar diverse ensembles klassieke muziek ten gehore brachten. Op de Beestenmarkt traden Big Bands op en op de Markt werd de Delft 750 Rondo, een speciaal geschreven compositie 'Delft 750 Rondo' uitgevoerd door 75 amateurpianisten. Daarnaast was er een optreden van een 500-stemmig uit leden van acht Delftse koren bestaand koor tijdens de koren- en orkestenmanifestatie. Ter voorbereiding hiervan werd begin juni een 'zangerszaterdag' georganiseerd, waar 'iedereen die van zingen houdt' kon komen repeteren. Hieraan deden zo'n 250 mensen mee, waarvan ongeveer de helft 55 jaar of ouder was. Uit een kleine enquête onder deze deelnemers blijkt dat hierbij voornamelijk ging om vrouwen (circa 75%) en leden van de deelnemende koren (circa 95%). De meeste deelnemers zongen dus regelmatig, maar het meedoen aan zo'n omvangrijke samenzang was voor de meeste (circa 70%) de eerste keer. Aan het muziekweekend deden zo'n 2.400 amateurmuzikanten mee en ondanks het sombere weer is dit evenement door zo'n 15.000 mensen bezocht. Het muziekweekend werd in de lokale pers zeer positief beschreven met kwalificaties als "hartverwarmend", "verbroederend" en "gemoedelijk".

GRACHTENCONCERTEN

Een bestaand evenement dat dit jaar voor de achtste keer werd georganiseerd. Dit onderdeel kreeg geen Cultuurstadsubsidie, maar was opgenomen in het Cultuurstadprogramma. Op vijf vrijdagavonden gaven amateur- en professionele musici een klassiek concert op een ponton in de Binnenwatersloot. Het totale publieksbereik is geschat op circa 4.550.

²² De actieve deelname aan sport en spel is hierbij buiten beschouwing gelaten.

4.5. Samenvatting en conclusies

Delftenaren zijn begin 1995 goed op de hoogte van de viering van 750 jaar stadsrechten van hun stad in 1996, maar wisten nauwelijks dat Delft dan ook Zuid-Hollandse Cultuurstad zou zijn: 1% van de ondervraagde bevolking gaf dit laatste spontaan aan en 17% bij een geholpen vraagstelling. Tijdens Delftdag - eind zomer 1996 - weet men dit iets beter: dan bevestigt ongeveer één derde van de ondervraagden dat Delft in 1996 ook Cultuurstad is. Spontaan wordt dit nog steeds nauwelijks aangegeven. De niet-Delftenaren binnen dit publiek zijn veel minder vaak geïnformeerd dan de Delftenaren.

Zowel in het najaar van 1995 als in het najaar van 1996 geeft een kwart van de bevolking aan goed bekend te zijn met het Cultuurstadprogramma. Het percentage dat enigszins op de hoogte is, is dan echter enorm gestegen: van 7% naar bijna de helft. Van de ondervraagde Delftdagbezoekers is ook ongeveer drie kwart goed (45%) of enigszins (28%) bekend met het programma.

Gebrek aan aansluiting op de interesses van Delftenaren en het ontbreken aan vernieuwend aanbod komen als zwakste punten van het Cultuurstadprogramma naar voren. Zo'n 15% van de ondervraagde Delftse bevolking zag aansluiting op eigen interesses of ervaarde het programma als vernieuwend en 48% stond neutraal tegenover beide items. Een ruime meerderheid (meer dan 70%) was het eens of stond neutraal tegenover de uitspraken dat het programma gevarieerd, aantrekkelijk of niet saai is. Lager opgeleiden en senioren blijken het meest positief tegenover het programma te staan. De waardering voor het Cultuurstadprogramma lag voordat het programma daadwerkelijk werd uitgevoerd iets hoger dan daarna. In het najaar 1995 vond 4% van degenen die daar over konden oordelen het programma niet gevarieerd en 7% vond het programma onaantrekkelijk. In het najaar 1996 zijn deze percentages negatieve oordelen respectievelijk gestegen naar 13% en 22%. Ondanks de teleurgestelde verwachtingen die uit deze in de tijd toegenomen negatieve oordelen blijkt, is bijna de helft van de bevolking (40%) het er over eens dat Delft 750 jaar Cultuurstad een waardevolle aanvulling bood aan het reguliere cultuuraanbod, 41% is hier neutraal over en 19% is het hier niet mee eens. Met name senioren en - in iets mindere mate - jongeren beamen dat het Cultuurstadprogramma een waardevolle aanvulling bood.

Naast de bestaande evenementen zijn de Cultuurstadevenementen die gratis en in de open lucht plaatsvonden het meest bekend onder de plaatselijke bevolking. Deze activiteiten zijn niet alleen door meer dan 70% genoemd, maar ook relatief vaak door Delftenaren bezocht. Ook de gratis toegankelijke maar minder bekende expositie 'Delft 750 jaar geleden' bij de Archiefdienst blijkt relatief vaak door Delftenaren bezocht. Delftse Meesters, het African Music Festival en de keramiektentoonstelling lijken minder goed door Delftenaren te zijn bezocht: deze evenementen trokken kennelijk vooral mensen van buiten Delft.

63% van de ondervraagde bevolking bezocht minstens één van de negen aan hen voorgelegde Cultuurstadevenementen. Alle Cultuurstadevenementen waarover een oordeel is gevraagd kregen een ruime voldoende. Met gemiddeld een acht of hoger kregen de Delftse Meesters, François Guyon en de dag van het Belgische paard de hoogste waardering. De Nostalgische Kermis is met gemiddeld een 6.3 het laagst gewaardeerd. In de bevolkingsenquête geeft een meerderheid (71%) aan een aanbod van grootschalige, laagdrempelige culturele evenementen belangrijk te vinden voor een breed publieksbereik. Uit andere bronnen (regionale pers en groepsdiscussies met Delftse jongeren en ouderen) blijkt dat de evenementen niet te grootschalig moeten worden. Juist de knusheid en overzichtelijkheid maken Delftse evenementen aantrekkelijk.

Het Cultuurstadaanbod blijkt een bijdrage te hebben geleverd aan het verkleinen van het verschil in cultuurparticipatie tussen de binnenstadbewoners en Delftenaren die elders wonen. In tegenstelling tot wat bij het reguliere kunst- en cultuuraanbod het geval is, hebben bewoners van buitenwijken bijna in gelijke mate aan het Cultuurstad-programma deelgenomen dan de binnenstadbewoners. Het verschil in bezoek aan Cultuurstadevenementen tussen hoger en lager opgeleiden is veel minder groot dan veelal wordt gevonden bij onderzoek naar cultuurdeelname. Delft 750 jaar Cultuurstad heeft dus onder de lokale bevolking een breed publiek bereikt.

Onder de deelnemers aan productieve activiteiten blijken kinderen beneden de 13 jaar zeer goed vertegenwoordigd: vooral bij sport en spel, maar ook bij kunstzinnige activiteiten. Buiten deze geregistreerde deelname heeft nog eens ruim één vijfde van de basisschooljeugd productief deelgenomen aan door Delft 750 jaar Cultuurstad geïnspireerde kunsteducatieprojecten, waarmee de Vrije Akademie Westvest inhaakte op Delft 750 jaar Cultuurstad. Ook jongeren zijn goed bereikt met de productieve activiteiten, maar zij hebben veel meer meegedaan aan sport en spel-activiteiten dan aan kunstzinnige activiteiten. Betrokkenheid van jongeren met Delft 750 jaar Cultuurstad kwam ook tot uiting doordat een groot aantal studenten als vrijwilliger actief waren bij de organisatie van diverse evenementen. Senioren zijn niet erg goed bereikt met het productieve aanbod: aan sport en spel deden ze nauwelijks mee en bij kunstzinnige activiteiten waren ze ondervertegenwoordigd. Wanneer deze laatste activiteiten echter in de wijken plaatsvinden, werden senioren veel beter bereikt.

Met reflectieve activiteiten zijn de drie leeftijdsdoelgroepen nauwelijks bereikt.

Een kwart van de senioren en de helft van de jongeren vindt dat er te weinig voor hen te doen is binnen het reguliere kunst- en cultuuraanbod in Delft. Opvallend is dat de lager opgeleiden - zowel onder jongeren als voor ouderen - vaker cultureel aanbod missen dan hoger opgeleiden. Gezien het bereik van het productieve Cultuurstadaanbod en de specifieke oordelen van jongeren en senioren, lijkt het productieve aanbod enige compensatie te hebben geboden voor het te kort aan culturele activiteiten voor jongeren en het receptieve aanbod voor het gemis aan activiteiten voor ouderen.

Ongeveer één vijfde van het publiek dat door het kunst- en cultuuraanbod binnen Delft 750 jaar Cultuurstad werd aangetrokken kwam op cultuurhistorische activiteiten af. Met name met de Historische Dag lijken veel Delftenaren te zijn bereikt. Ter gelegenheid van Delft 750 jaar Cultuurstad zijn een aantal cultuur-historische publikaties uitgegeven, die ook hun weg gevonden hebben onder Delftenaren. In het geval van het toegankelijke jubileumboek is de afname door Delftenaren bevorderd door de introductie van kortingsbonnen en verspreiding binnen zo veel mogelijk onderwijsinstellingen. Het massale bereik met laagdrempelige cultuur-historische evenementen heeft echter geen merkbare bijdrage geleverd aan een toename in het bezoek van Delftenaren aan de reguliere cultuur-historische instellingen in Delft.

De filmfestivals in het kader van Delft 750 jaar Cultuurstad in Filmhuis Lumen hebben geen substantiële bijdrage geleverd aan de toename van het publieksbereik in 1996. Maar hiermee is wel extra aandacht voor het Filmhuis Lumen gegenereerd, zowel binnen als buiten Delft.

Het ruime muziekaanbod binnen Delft 750 jaar Cultuurstad bereikte ongeveer een even groot publiek als het cultuur-historisch aanbod. Bovendien waren veel Delftenaren hier actief bij betrokken als amateurmusicus of -zanger. De opera François Guyon blijkt dermate goed gewaardeerd te zijn dat ruim één derde van de Delftse bevolking er voor pleit om jaarlijks een dergelijke productie uit te brengen.

5. VOORTZETTING BINNEN HET LOKALE CULTUURBELEID

De afdeling Cultuur, Recreatie, Sport van de gemeente Delft wil het cultuurbeleid meer richten op: "samenhang, bereikbaarheid voor iedereen, voorwaarden voor de ontwikkeling en instandhouding van culturele voorzieningen en het cultureel erfgoed, een breed aanbod van professionele en amateurkunstbeoefening, het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen op cultureel gebied (met name moderne kunst en kunstuitingen) die bij Delft passen, en een betere samenwerking van instellingen en coördinatie van (grotere) evenementen" (Gemeente Delft 1996). Verwacht werd dat Delft 750 jaar Cultuurstad dit beleid zou ondersteunen, omdat dit immers aanleiding geeft tot het ontwikkelen van nieuwe projecten en zorgt voor impulsen voor nieuwe samenwerkingsvormen rond culturele evenementen. De evaluatie van Delft 750 jaar Cultuurstad geeft aanleiding tot een aantal aandachtspunten voor het Delftse cultuurbeleid. Eerst wordt ingegaan op het participatiebeleid, vervolgens op het evenementenbeleid.

5.1. Verdere ontwikkeling van het participatiebeleid

Ervaringen tijdens het Cultuurstadjaar hebben aangetoond dat met een laagdrempelig receptief programma een groot en breed publiek kan worden bereikt. Dit type aanbod blijkt - ondanks de kanttekeningen dat het te weinig aansluit op specifieke interesses en weinig vernieuwing biedt - over het algemeen op prijs te worden gesteld door de lokale bevolking. Met name door lager opgeleiden, senioren en - in iets mindere mate - jongeren. Een belangrijke beperking van het programma was dat het veelal bij een eenmalige confrontatie met kunst en cultuur bleef, die binnen een onrustige setting plaatsvond: tijdens het winkelen in de binnenstad of in samenhang met allerlei sport en spel activiteiten. De meeste deelnemers aan het Cultuurstadprogramma zijn bereikt met dergelijke terloopse activiteiten. Met productieve en reflectieve activiteiten - die veelal een meer intensieve confrontatie met kunst of cultuur inhouden en een diepere indruk kunnen achterlaten - zijn veel minder mensen bereikt. Het programma bleef daardoor vluchtig en heeft geen brug geslagen naar minder laagdrempelig aanbod binnen de reguliere kunst- en cultuurinstellingen. Sterke punten van het programma zijn: het grote en brede publieksbereik, de kwalitatieve impulsen die aan bestaande evenementen zijn gegeven, de toevoeging van culturele elementen aan sport- en spelevenementen en het gegeven dat er relatief veel kinderen en - in iets mindere mate - jongeren zijn bereikt met de kunstzinnige activiteiten en sport en spel. Nadelen zijn echter: het gebrek aan een duidelijke identiteit bij veel activiteiten, het ontbreken aan vernieuwende impulsen, de geringe bekliving en het feit dat er nauwelijks is doorverwezen naar het reguliere kunst- en culturaanbod.

Bij beleid gericht op bevordering van de cultuurparticipatie zou voortgeborduurd kunnen worden op succesvolle elementen van de Cultuurstadformule, gecombineerd met aandacht voor de zwakheden. Evenals in het Cultuurstadprogramma gebeurde, kan de aandacht zo optimaal mogelijk worden verdeeld tussen professionele kunst en amateurkunst, tussen hoge en lage cultuur, tussen binnenstad en buitenwijken, tussen de diverse leeftijdsgroepen en tussen de verschillende kunstdisciplines. Hierbij zou meer oog kunnen zijn voor de doorstroming van eenvoudig, laagdrempelig aanbod op straat naar meer complexe aanbod binnen de instellingen. Dit kan door het ontwikkelen van doorverwijzings- en instaptrajecten. Gezocht moet worden naar manieren die winkelend publiek of bezoekers van sport- en spelevenementen, die onverwachts met kunst- of cultuur worden geconfronteerd, prikkelen om dergelijke confrontaties bewust op te gaan zoeken. Gedacht kan worden aan acties als het tijdens deze onverwachte confrontaties verspreiden van compacte informatie over vergelijkbaar regulier aanbod, eventueel vergezeld van vrijkaarten of kortingsbonnen.

Om mensen die niet vertrouwd zijn met het aanbod van musea, theaters of filmhuizen over de drempels van deze instellingen te krijgen, dient vanuit die instellingen gezocht te worden naar aansluiting op onder de bevolking levende interesses. Daarnaast kan gezocht worden naar de informatiekkanalen die de gekozen doelgroepen optimaal bereiken. De jaarlijkse Stadspanels kunnen worden ingezet om gericht informatie te verzamelen ter ondersteuning van een dergelijk beleid. Om hiervan te kunnen profiteren, dienen relevante onderzoeksuitkomsten echter wel compact en helder te worden gerapporteerd naar de betreffende instellingen.

Naast het ontwikkelen van doorverwijs- en instaptrajecten en doelgroepgerichte cultuurmarketing, is het van groot belang dat er een pluriform aanbod van productieve en reflectieve activiteiten voor verschillende leeftijdsgroepen wordt gecreëerd. Kunstzinnige en beschouwende activiteiten kunnen immers de belangstelling voor het reguliere receptieve aanbod stimuleren. Door het sterke accent op grootschalige evenementen zijn dergelijke activiteiten in het Cultuurstadprogramma enigszins weggedrukt. Het gemeentebestuur zou er voor kunnen waken dat dit binnen het algemene cultuurbeleid niet gebeurt. Dit betekent in de eerste plaats ondersteuning van binnenschoolse kunsteducatie in het basisonderwijs, zoals dat momenteel in het Kunstmenu wordt aangeboden. Hiermee worden alle Delftse kinderen - zonder enige vorm van selectie - bereikt. Gezien het feit dat jongeren te weinig aan bod lijken te komen met het huidige aanbod, is uitbreiding van productief en reflectief aanbod voor jongeren ook een belangrijk aandachtspunt. Daarnaast is het op wijkniveau ontwikkelen van productieve en reflectieve activiteiten voor kinderen en senioren een goede gedachte. We hebben immers gezien dat deze doelgroepen met activiteiten in de wijken optimaler worden bereikt.

In het Cultuurstadprogramma was weinig aandacht voor allochtonen, ondanks het feit dat allochtonen als specifieke doelgroep van het Cultuurstedenproject zijn aangewezen. Bezien zou kunnen worden in hoeverre dit symptomatisch is voor het Delftse cultuurbeleid en zo ja, in hoeverre dit zou moeten veranderen.

5.2. Verdere ontwikkeling van het evenementenbeleid

De samenwerking tussen de sectoren cultuur en toerisme heeft weinig gestalte gekregen binnen Delft 750 jaar Cultuurstad. Alleen rond de expositie Delftse Meesters werkten deze sectoren nauw samen. Het motiveren en op één lijn krijgen van de sterk verkokerde culturele- en citymarketingorganisaties blijkt meer inzet te vereisen dan binnen de voorbereiding van deze Cultuurstad kon worden waargemaakt. Delft 750 jaar Cultuurstad heeft wel de ervaring opgeleverd dat het - door het bundelen van krachten en het creëren van extra fondsen - mogelijk is om grote, kwalitatief hoogstaande evenementen te organiseren in Delft, waarmee een massaal publiek wordt aangetrokken. Hiermee is een draagvlak gecreëerd voor verdere samenwerking rond cultuur en toerisme, wat de gemeente met een aantal maatregelen kan versterken.

Er valt in de eerste plaats te denken aan de oprichting van een werkgroep Stadsprogrammering. Een publieke-private werkgroep die verantwoordelijk is voor het ontwikkelen van een evenwichtig in de tijd verspreid, kwalitatief hoogstaand evenementenprogramma, dat voortborduurde op het bestaande aanbod en nieuwe evenementen initieert. Bij de invulling van deze werkgroep is het van belang dat bedrijfseconomische, artistiekinhoudelijke en communicatieve kwaliteiten worden verenigd en dat naast de bestaande evenementen ook de VVV, Delft Kennisstad, het bedrijfsleven (inclusief detailhandel en horeca) en kunst- en cultuurinstellingen zijn vertegenwoordigd. Er zou gezocht kunnen worden naar mogelijkheden om een uitvoerend bureau aan

deze werkgroep toe te voegen. Dit bureau kan zich bezig houden met de ontwikkeling en uitvoering van een overkoepelend sponsor- en marketingplan, waarmee kan worden voorkomen dat particuliere en gemeentelijke initiatieven elkaar in de weg lopen. Voorts zou dit bureau een maandelijks evenementenkalender uit kunnen geven, want de informatieverstrekking over het Delftse evenementenaanbod is momenteel summier en weinig gestroomlijnd, waardoor er veel potentieel publiek - zowel binnen als buiten Delft - onvoldoende op de hoogte is.

Karakteristieke evenementen zijn belangrijk voor het imago van Delft. Zo hebben de Taptoe en het Camarettenfestival zo'n grote impact gehad dat ze - hoewel deze evenementen reeds lange tijd niet meer in Delft plaatsvinden - nog steeds met Delft worden geassocieerd. De stad heeft aantoonbare voordelen van dergelijke evenementen en dit zal in (materiële en immateriële) ondersteuning tot uiting kunnen komen. Voorkomen moet worden dat succesvolle evenementen door gebrek aan steun naar andere steden vertrekken. Uit ervaring binnen het Cultuurstedenfestival blijkt dat omvangrijke overheidsbijdragen sponsors over de brug kunnen trekken, waardoor er meer geld voor kunst en cultuur kan worden gegenereerd. Indien er sprake is van substantiële subsidies kunnen daar voorwaarden aan worden verbonden, zoals de verplichting om te participeren in het stedelijke marketingplan.

De Delftse binnenstad blijkt een uitstekende en 'knusse' achtergrond voor uiteenlopende evenementen. Het is moeilijk aan te geven welk nieuw Cultuurstadevenement een dermate belangrijke aanvulling op het reguliere aanbod bood, dat het voortzetting verdient. Indien het bereiken van lokaal publiek voorop staat, valt te denken aan het Muziekweekend, de Delft 750 Spelen en een expositie conform 'Delft 750 jaar geleden'. Voor het aantrekken van toeristen zijn evenementen als de expositie 'Delftse Meesters' en de keramiekexpositie het meest geschikt. Wanneer we de door Delftenaren gegeven gemiddelde rapportcijfers in beschouwing nemen, zouden ook evenementen als François Guyon, het Vertel- en Filmfestival, de mini-opera van Maccus en de Dag van het Belgische paard in aanmerking komen. We moeten bedenken dat de niet alle Cultuurstadevenementen in de evaluatie zijn meegenomen. Het is bijvoorbeeld niet bekend hoe de projecten rond moderne beeldende kunst zijn bezocht en beoordeeld. Wellicht dat in het volgende Stadspanel aandacht besteed kan worden aan de beleving van en interesse voor moderne kunst onder de Delftse bevolking.

Het is zinnig als de werkgroep Stadsprogrammering enkele eenduidige criteria formuleert, waaraan nieuwe (eventueel regelmatig terugkerende) evenementen moeten voldoen. Een belangrijke maatstaf is dat het evenement autonoom georganiseerd moet kunnen worden, omdat er geen Festivalbureau meer beschikbaar is die de organisatie op zich kan nemen. Het is ook mogelijk dat de organisatie van nieuwe evenementen in handen van het uitvoerende orgaan van de werkgroep komt. Daarnaast kan het waarborgen van pluriformiteit in het evenementenaanbod een richtlijn zijn. Kleine initiatieven van vrijwilligers mogen niet worden weggedrukt, als gevolg van de ondersteuning van meer professionele grote organisaties. Ook dient er oog te zijn voor spreiding van het aanbod over kunstdisciplines. Binnen Delft 750 jaar Cultuurstad was nauwelijks aandacht voor dans en literatuur, wellicht dat daar in de toekomst aandacht voor kan komen. Tot slot dient er een evenwicht te zijn tussen aanbod voor toeristen en aanbod voor de lokale bevolking. Een grotere aandacht voor de versterking van toeristische evenementen mag niet ten koste gaan van het aanbod voor de lokale en regionale bevolking. Het realiseren van culturele activiteiten voor Delftenaren en regiobewoners leidt wellicht niet tot materiële baten, maar vergroot de sociale integratie, de kwaliteit van de vrijetijdsbesteding en de verbondenheid met Delft.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR EN BELEIDSSTUKKEN

Archeoplan **Vermeer in Delft. Een ontmoeting met de schilder.** Delft, 1995

CMN-Culturele Marketing Nieuwsbrief **Exposities rond Rembrandt: een synergetisch succes.** Amsterdam, Jg.1, Nr.5, 1992

CMN-Culturele Marketing Nieuwsbrief **Zomerfestivals.** Amsterdam, Jg.4. Nr.8, 1995

NRIT, **De toeristische en economische betekenis van evenementen in Nederland.** Breda, 1995

Concernafdeling Communicatie en Onderzoek, **Stadspanel '95. Basisrapport. Resultaten meting najaar '95.** Delft, Bestuursdienst, 1996a

Concernafdeling Communicatie en Onderzoek, **Jaarboek bestuursinformatie '96. Kengetallen.** Delft, Bestuursdienst, 1996b

Delft Kennisstad **Aktieplan Delft Kennisstad.** Delft, 1995

gemeente Delft **Delfts Actieplan Toerisme 1994-1998.** Delft, 1994

gemeente Delft **Werkplan 1996 van de afdeling Cultuur Recreatie Sport.** Delft, 1996

Intomart, **750-jarige bestaan van de stad Delft.** Hilversum, 1995

Intomart, **Delft Cultuurstad 1996. Bruggen en bouwstenen voor een samenhangend cultuurbeeld.** Hilversum 1996

Marktplan Adviesgroep **Het Geheim van Holland: marktontwikkelingsplan oudhollandse steden.** Amsterdam, 1994

Nederlands Bureau voor Toerisme **Rembrandt-onderzoek,** Leiden. 1992.

NSS/Marktonderzoek BV **Vermeer-tentoonstelling,** Den Haag, 1996.

Ranshuysen, L. **Dordrecht onder stroom. Evaluatie Dordrecht Zuid-Hollandse Cultuurstad 1995.** Rotterdam, 1996.

Uythoven, P. van **Delft. Cultuurstad.** Handout bij de presentatie 'De stad als kunstwerk, Delft Cultuurstad in 1996'. Delft, 1995

VVV Delft **Activiteitenplan productontwikkeling & promotie VVV Delft 1995-1996.** Delft, 1995

van der Weerd, J. **Het Delftse geheim van Holland. Een onderzoek naar cultuurhistorisch toerisme In Delft.** Dordrecht, SGB, 1996

BIJLAGE 1: GERAADPLEEGDE SLEUTELFIGUREN

de heer W. Eijkelenburg	beleidsmedewerker Economische Zaken (Dienst Beheer & Milieu gemeente Delft) coördinator gemeentelijk toeristisch beleid
Klaas Hoekstra	ambtelijk secretaris Stichting Zuid-Hollandse Cultuursteden en voorzitter Coördinatieteam Delft
Albert Roskam	algemeen coördinator Festivalbureau en lid van het Coördinatieteam Delft
Joost Stokvis	directeur VVW Delft
Paulus van Uythoven	hoofd sectie Cultuurbeleid van de Dienst Welzijn, Onderwijs en Cultuur van de gemeente Delft
<u>telefonisch</u>	
Willem de Jager	projectleider/algemeen coördinator Delft Kennisstad
Margriet van Bebber	hoofd afdeling Kunstzinnige Vorming Vrije Akademie Westvest

BIJLAGE 2: OVERZICHT PUBLIEKSBEREIK DELFT 750 JAAR CULTUURSTAD

LEGENDA

type project:

- 1 georganiseerd en volledig gefinancierd door het Festivalbureau
- 2 mede gefinancierd door Delft 750 jaar Cultuurstad
- 3 meegelopen in de publiciteit van Delft 750 jaar Cultuurstad

start: datum waarop de betreffende activiteit plaatsvond of geopend werd

receptief: betreft het passief kennis nemen van een kunstuiting, zoals bijvoorbeeld bij een bezoek aan een tentoonstelling of podiumkunstuitering

genodigd: het aantal genodigden onder de bezoekers (receptieve deelnemers)

* : bezoekers/deelnemersaantal is niet aan te geven

productief: betreft de deelname aan een cursus, workshop of wedstrijd en de deelname aan een podiumkunstuitering als amateurkunstenaar

reflectief: is deelname aan activiteiten die beschouwend van aard zijn, zoals: lezingen, voor- en nabeschouwingen en discussies.

disciplines:

BK	beeldende kunst
D	dans
FO	fotografie
FI	film
L	literatuur
M	muziek
MT	muziektheater
T	theater (ook straattheater)
CH	cultuur historie
A	architectuur
TM	techniek & maatschappij
SS	sport en spel
F	feest

REGISTRATIE DELFT 750 JAAR CULTUURSTAD								
PROJECTEN:	LOKATIE:	START:	DISCIPLINE	CODE:	RECEPTIEF	GENODIGD	PRODUCTIEF	REFLECTIEF
Opening	Oude Kerk	28-2	FEEST	1	250	250		
Delftse Meesters	Prinsenhof	28-2	BK	2	133787	7620		
Start Kennisdebat	De Veste	28-3	TM	3	250	250		
Het licht van Vermeer	Lumen	28-3	FI	2	530	250	0	0
jubileumlesboek	basisonderwijs	28-3	CH	2				*
Dagwacht van Vermeer	Leger Museum	28-3	CH	3	*			
Viering stadsverjaardag	Markt	13-4	CH	1	6000		0	0
Plantagebrug	Planagebrug	14-4	BK	2	*		18	0
Officiële herdenking	Stadhuis	15-4	CH	1	250	250		
Francois Guyon	De Veste	15-4	MT	2	6000	550	197	
Creatief met Delft	IHE-gebouw	27-4	CH	2	200	*		
Monumentendagen	binnenstad	27-4	A	3	5000	*		*
Delft(ver)Weven	Techniek Museum	3-5	CH	3	*	*		
750 Spelen	1: Jong en Oud	5-5	SS	1	3000		4146	
750 Spelen	A. v.d Leeuwlaan	5-5	D	1			60	
750 Spelen	idem	5-5	M	1	4490		440	
750 Spelen	idem	5-5	BK	1			600	
presentatie Vrouwenboek	Schuilkerk	5-5	CH	3	105	100		
Keramiekexpositie	Oude Kerk	18-5	BK	2	8073	600		
750 Spelen	2: Op springen	12-5	M	1	10		60	
750 Spelen	Buitenhof	12-5	T	1	510		0	
750 Spelen	idem	12-5	D	1	165		0	
750 Spelen	idem	12-5	SS	1	4495		1381	
750 Spelen	idem	12-5	BK	1			63	
750 Spelen	idem	12-5	CH	1				310
Delft 750 jaar geleden	Archiefdienst	18-5	CH	2	4000			
Studenten Feliciteren	Markt	18-5	SS	2	6000		*	
Voetbalwedstrijd	DSV-terrein	29-5	SS	3			18	
Vertel- en Filmfestival	Lumen	31-5	FI	2	46	5		
Vertel- en Filmfestival	Doelenplein	31-5	FI	1	120			
Vertel- en Filmfestival	Lumen en elders	31-5	L	1	402	148	49	
Delft in optica	bibliotheek TU	1-6	CH	3	*			
750 korfballen	2 sportparken	1-6	SS	3	1250		370	

PROJECTEN:	LOKATIE:	START:	DISCIPLINE	CODE:	RECEPTIEF	GENODIGD	PRODUCTIEF	REFLECTIEF
750 Spelen	3: Op Rolletjes	2-6	SS	1	6000			
750 Spelen	Mekelweg	2-6	SS	1	472		525	
750 Spelen	idem	2-6	M	1	120		70	
750 Spelen	idem	2-6	T	1	20		3	
750 Spelen	idem	2-6	D	1	50		24	
Eigen gezicht op Delft	Vrije Akademie	7-6	BK	3	*			
Zangerszaterdag	Sionskerk	8-6	M	3	10		269	
Mooi Weer Spelen	binnenstad	14-6	T	2	55000		0	
Maccus Hannes	Markt	14-6	MT	2	2129	338	0	
Droomeiland	basisscholen	24-6	A	3	*		328	
Nostalgische Kermis	Zuidwal	20-6	SS	3	26000			
Taptoe	Markt	21-6	M	2	3200	30	500	
Jeugd taptoe	Markt	22-6	M	2	1750		400	
Muziekweekend	binnenstad	22-6	M	1	4350		411	
Delft 750 Rondo	Markt	23-6	M	1	600		75	
Koren/Orkesten	Markt	23-6	M	1	3750		500	
Muzikale wandeling	binnenstad	23-6	M	1			441	325
Muziekweekend	binnenstad	23-6	M	1	500	30	62	
Friebergexpositie	Bibliotheek	22-6	CH	3	*			
750 Speldag	De Marcushof	27-6	SS	3	*			
Grachtenconcerten	Binnenwatersloot	28-6	M	3	750		5	
Dagen van de Architectuur	binnenstad	29-6	A	1	*			3700
750 Spelen	4: Te Water	30-6	SS	1	5500		2436	
750 Spelen	Weteringlaan	30-6	M	1	900		135	
Grachtenconcerten	Binnenwatersloot	12-7	M	3	1000		3	
750 Spelen	5: Staat Bol	14-7	SS	1	2100		512	
750 Spelen	Abtswoude	14-7	M	1	1265		32	
Dag Belgisch paard	binnenstad	21-7	CH	1	5000			
Grachtenconcerten	Binnenwatersloot	26-7	M	3	1500		6	
African Music	DSV stadion	3-8	M	3	6000			
Grachtenconcerten	Binnenwatersloot	9-8	M	3	1000		3	
Oude Stijl jazzfestival	binnenstad	22-8	M	2	35000			
Grachtenconcerten	Binnenwatersloot	23-8	M	3	300		5	
Delft -triathlon	Delftse Hout	25-8	SS	2			527	
Expositie Fotoclub	Abtswoude	30-8	FO	2	*		80	
Delftdag	Markt	31-8	SS	3	60000			
Historische dag	binnenstad	7-9	CH	1	30000		20	

PROJECTEN:	LOKATIE:	START:	DISCIPLINE	CODE:	RECEPTIEF	GENODIGD	PRODUCTIEF	REFLECTIEF
Westerpop	Westerkwartier	7-9	M	2	3000			
750 Spelen	6: Dansend	8-9	SS	1			6251	
750 Spelen	PC Joris	8-9	FO	1	*		200	
750 Spelen	idem	8-9	CH	1	620			
750 Spelen	idem	8-9	BK	1			255	
750 Spelen	idem	8-9	M	1	1680		40	
750 Spelen	idem	8-9	D	1	200		70	
Fotowedstrijd 750 Spelen	meerdere wijken		FO	1	5000		200	
Ontwerp Bordje	meerdere wijken		BK	1			120	
criterium De Roos	Molen De Roos	8-9	SS	2	1000		*	
Academieverlaters	Kunstgebouw	13-9	BK	3	*			
Open Monumentendag	binnenstad	14-9	CH	1	36070	500	0	
Verhalen betraapt	CRZH	15-9	L	2	200		40	
Nationale titel Pétanque	Brasserskade	15-9	SS	2	*		*	
Unicef sponsorloop	Markt	27-9	SS	3			4500	
Historisch straatfestival	Beestenmarkt	27-9	CH	3	1000		0	*
Virtual reality festival	Lumen	27-9	FI	2	402	24		
Kabaal in je Moerstaal	cafe Verderop	28-9	M	2	428	108	25	
Elkerlyc	Delfts Toneelgez.	12-10	T	2	1581	400	70	
Haal adem & Kus me diep	Delftse Komedie	16-10	T	2	524	20	40	
De zaak Delft debat 1	Techniek Museum	17-10	CH	1				100
voorronda voetballer		22-10	SS	2	*		*	
De zaak Delft debat 2	Techniek Museum	24-10	CH	1				65
finale voetballer	Markt	25-10	SS	2	*		*	
Droomtijdloop	Delftse Hout	26-10	SS	2	*		700	
De zaak Delft debat 3	Techniek Museum	31-10	CH	1				50
Technologiedag	Aula TU Delft	9-11	TM	3	1000			800
De Achterzijde	Markt	2-11	BK	2	*			
Kinderkorenfestival	Sionskerk	2-11	M	3	60		220	
Rondom Schoonhoven	Galerie De Zaal	24-11	BK	2	*			
Afsluiting	Markt + Kerk	29-11	FEEST	1	1500	200	410	
Tekst & Beeld	Binnenstad	29-11	L	3	*			
In gesprek met Vermeer	Prinsenhof + Lutz	30-11	BK	2	*			0

Bron: Letty Ranshuysen Onderzoek Cultuurdeelname